QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN
ONOR JOSEPH R. MICALLEF
Aġent President
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 26 ta' April, 2022.

Numru 1

Rikors numru 255/20/3 TA

Christopher Bartolo

v.

L-Avukat ta' l-Istat

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell tal-Avukat tal-Istat minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali) fit-22 ta' Ġunju, 2021 (minn issa 'l hemm imsejħa "s-sentenza appellata") li biha, u għar-raġunijiet hemm imfissra, dik il-Qorti (i) ċaħdet it-talbiet tar-rikorrent appellat Christopher Bartolo dwar l-ilmenti tiegħu ta' ksur ta' jedd fundamentali tiegħu dwar smigħ xieraq safejn jirrigwardaw l-

akkreditament tal-laboratorji forensiċi mqabbda mill-Qorti tal-Maġistrati u safejn jirrigwardaw id-diversi rwoli tal-Avukat Ġenerali u safejn jirrigwardaw l-ilment tiegħu dwar trattament diskriminatorju taħt l-Artikolu 45 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta (minn issa 'l hemm imsejħa "il-Kostituzzjoni"); imma (ii) laqgħethom safejn jirrigwardaw l-ilmenti tiegħu għal smigħ xieraq kemm taħt l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u taħt l-Artikoli 6 u 7 tal-Konvenzjoni (Ewropea) għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Konvenzjoni") safejn jirrigwardaw l-istqarrijiet li huwa ta lill-Pulizija u safejn jirrigwardaw it-tħaddim fil-konfront tiegħu tal-Artikolu 8 tal-Att tal-2015 dwar id-Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Priġunerija)[1] (minn issa 'l hemm imsejjaħ "l-Att") u (iii) laqgħethom safejn jirrigwardaw l-ilment tiegħu ta' ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu li ma jġarrabx trattament diskriminatorju taħt l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni marbut mal-Artikolu 6(1) tal-istess. Ordnat ukoll li l-appellant Avukat tal-Istat jerfa' tlieta minn ħamsa ($^3/_5$) tal-ispejjeż, filwaqt li r-rikorrent appellat jerfa' l-bqija ($^2/_5$) tal-ispejjeż;

2. Bir-rikors imressaq minnu fit-12 ta' Lulju, 2021, u għar-raġunijiet hemm imfissra, l-appellant Avukat tal-Istat talab ir-riforma tas-sentenza appellata billi (a) tħassarha u tirrevokaha safejn l-ewwel Qorti sabet li l-appellat ġarrab ksur tal-jeddijiet tiegħu kemm taħt il-Kostituzzjoni u kif

[1] Att I tal-2015 (Kap 537)

ukoll taħt il-Konvenzjoni u safejn ordnat li huwa kellu jingħata l-istess rimedju li din il-Qorti tat f'sentenza tagħha tal-14 ta' Diċembru, 2018, fil-każ ta' Brian Vella, u minflok issib li r-rikorrent appellat ma ġarrab l-ebda ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu; u billi (b) tikkonfermaha fil-bqija, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra r-rikorrent appellat;

3. Dik il-Qorti waslet għad-deċiżjoni tagħha wara li għamlet il-konsiderazzjonijiet li ġejjin li se jissemmew safejn rilevanti għall-appell tallum:

> "***Punti ta' fatti***
>
> ***1.*** *Jibda biex jingħad li l-fatti f'dawn il-proċeduri għandhom importanza partikulari peress li parti sostanzjali tal-pretensjonijiet tar-rikorrent jiddependu fost oħrajn fuq kif seħħew l-avvenimenti li wasslu għal dawn il-proċeduri.*
>
> ***2.*** *Ir-rikorrent huwa persuna afflit minn disturbi renali tant li fil-bidu tal-2011 kien ġie intubat f'għonqu sabiex ikun jista' jibda jieħu t-trattament għal din il-kundizzjoni. Fil-**31 ta' Mejju 2013**, kien arrestat u ttieħed l-għassa tar-Rabat Għawdex. Mir-residenza tiegħu, ġew elevati sebgħa blokkok meħuda mir-raża kannabis. Għall-ħabta tas-6.30pm, wara li kkomunika mal-avukat tiegħu bil-mezz telefoniku rrilaxxja l-ewwel stqarrija.*
>
> ***3.*** *Fl-**1 ta' Ġunju 2013** deher quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Għawdex) Bħala Qorti Istruttorja. L-akkużi kienu marbuta ma' użu, tqassim u pussess ta' droga meħuda mir-raża kannabis. Ir-rikorrenti kien anke indikat bħala reċediv. Quddiem din il-Qorti r-rikorrent qua akkużat irrilaxxja t-tieni stqarrija.*
>
> ***4.*** *Fis-**16 ta' Ottubru 2013**, irreġistra ammissjoni tal-akkuzi kollha fil-presenza tal-avukat tiegħu. Għalkemm ingħata żmien mill-Qorti biex jikkonsidra jaħsibha, ir-rikorrent ippersista fl-ammissjoni tiegħu.*
>
> ***5.*** *Fl-**14 ta' Mejju 2014,** quddiem l-istess Qorti Istruttorja, għar-raba' darba reġa' tenna l-ħtija tiegħu. Din id-darba fil-presenza tal-avukat tiegħu.*

6. *Fis-seduta tat-**3 ta' Lulju 2016**, dejjem quddiem l-istess Qorti, l-Avukat Ġenerali talab l-applikazzjoni tal-artikolu 392B(2) tal-Kodiċi Kriminali biex l-akkużi kontra r-rikorrent qua akkużat jitqiesu bħala Att ta' Akkuża.*

7. *Il-Qorti Kriminali appuntat is-smiegħ għall-**10 ta' Lulju 2014** skont kif jitlob l-artikolu 392(B)(3) tal-Kodiċi Kriminali. Dak in-nhar id-difensur tar-rikorrent talab li jingħata żmien biex ikunu jistgħu isiru xi patteġġjamenti.*

8. *Il-Qorti ħalliet is-smiegħ għall-**15 ta' Ottubru 2014** meta f'dik is-seduta r-rikorrent reġa' kkonferma l-ammissjoni tiegħu.*

9. *Fil-**5 ta' Ottubru 2016** ir-rikorrent presenta proċeduri fil-Prim Awla Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) jilmenta li d-drittijiet fundamentali tiegħu kif imħarsa minn artikolu 6 u 7 tal-Konvenzjoni u minn artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ġew miksura minħabba li ma kienx assistit minn avukat.*

10. *Fid-**19 ta' Ottubru 2016**, ir-rikorrent talab lill-Qorti Kriminali sabiex sakemm ikun deciz ir-rikors Kostituzzjonali imsemmi, tissospendi l-proċeduri quddiemha. Fl-**24 ta' Novembru 2016** din it-talba ġiet miċħuda.*

11. *Fis-**27 ta' April 2017** il-Qorti Kriminali tat is-Sentenza. Fuq l-ammissjoni tar-rikorrent, ikkundannatu għall-piena ta' ħames snin priġunerija u multa ta' ħmistax-il elf ewro (€15,000).*

12. *Fit-**18 ta' Mejju 2017** ir-rikorrent intavola appell għal quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali li permezz tiegħu talab li tkun irriformata s-Sentenza tal-Qorti Kriminali fuq imsemmija billi fil-waqt li tikkonfermaha fejn dik il-Qorti sabet ħtija abbażi tal-ammissjoni magħmula tbiddilha inkwantu l-piena għal waħda aktar ekwa u ġusta.*

13. *Fit-**23 ta' Novembru 2017**, il-Prim Awla tal-Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) b'Sentenza sabet li r-rikorrent sofra leżjoni tad-dritt tiegħu għall-smiegħ xieraq peress li ma ingħatax aċċess għall-assistenza legali waqt l-interogazzjonijiet li sarulu mill-Pulizija. Minhabba f'hekk il-Qorti ordnat l-isfilz tal-istqarrijiet rilaxxjati lill-Pulizija u kwalunkwe xhieda tal-Pulizija li tagħmel referenza għall-kontenut ta' dawn l-istqarrijiet. Ordnat ukoll illi r-rikorrent jingħata l-possibilita' li jirtira jew jikkonferma l-ammissjoni magħmula minnu quddiem il-Qorti. Fl-aħħar nett ordnat li f'każ li r-rikorrent jirtira l-ammissjoni magħmula minnu, jiġu sfilzati r-rapport tal-probation officer Carmen Nyggaard u kwalunkwe referenza għall-ammissjoni magħmula mir-rikorrent.*

14. *Fil-**5 ta' Diċembru 2017**, l-Avukat Ġenerali u l-Kummissarju tal-Pulizija intavolaw appell mis-Sentenza imsemmija għal quddiem il-Qorti Kostituzzjonali.*

15. *Fis-**27 ta' Frar 2018**, ir-rikorrent ingħata l-ħelsien mill-arrest mill-President tar-Repubblika ta' Malta abbazi tal-artikolu 574(3) tal-Kodiċi Kriminali. Nel frattemp ir-rikorrent kien laħaq skonta parti mill-piena fuq imsemmija.*

16. *Il-Qorti Kostituzzjonali, permezz ta' Sentenza tal-**5 ta' Ottubru 2018** laqgħet l-appell inkwantu l-proċeduri kienu intempestivi u ordnat minflok li biex ma jseħħx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx użu fil-proċeduri kriminali miż-żewġ stqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent u li kopja ta' din is-Sentenza tkun inserita fil-proċess.*

17. *Fl-**14 ta' Diċembru 2018** il-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża fl-ismijiet Brian Vella -vs- Avukat Ġenerali, bħala rimedju ordnat it-tħassir tas-Sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati tal-20 ta' Frar 2015 fl-ismijiet Il-Pulizija -vs- Brian Vella u li l-proċess kriminali jinbeda mill-ġdid. Ordnat ukoll li titneħħa l-istqarrija u kull referenza għaliha. Din hija s-Sentenza li abbażi tagħha r-rikorrent f'din il-Kawża qiegħed jilmenta li sofra diskriminazzjoni għaliex qed jargumenta li pari paribus kellu jkun trattat bl-istess mod.*

18. *Wara rikors magħmul mir-rikorrent fit-**18 ta' Frar 2019**, fit-**3 ta' April 2019** il-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet talba tar-rikorrent ai termini tal-artikolu [**recte:** 8 tal-Kapitolu] 537 tal-Liġijiet ta' Malta. Il-Qorti tal-Appell Kriminali rrifjutat li tassumi l-funzjoni ta' Qorti dwar id-Droga u tirreferih lill-Bord ta' Rijabiltazzjoni.*

19. *Fl-**20 ta' Awwissu 2019**, ir-rikorrent intavola rikors quddiem il-Qorti Tal-Appell Kriminali li permezz tiegħu talab li ssir referenza Kostituzzjonali għal quddiem il-Prim Awla Civili ai termini tal-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni inkwantu allega li kienu qegħdin jinkisrulu d-drittijiet fundamentali kif imħarsa minn artikoli 39 u 45 tal-Kostituzzjoni u artikoli 14 u 6 tal-Konvenzjoni. B'digriet tal-**15 ta' Jannar tal-2020**, il-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet din it-talba.*

20. *Fl-**4 ta' Novembru 2020** ir-rikorrent intavola dawn il-proċeduri.*

Punti ta' Liġi

21. *Ir-rikorrent jibda biex jilmenta li mis-segwenti:*

1. Li l-mod kif iddeċidiet il-Qorti Kostituzzjonali fil-każ ta' Brian Vella inkisrulu d-drittijiet fundamentali tiegħu kif imħarsa minn artikoli 39 u 45 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u tal-artikoli 14 abbinat ma' artikolu 6 tal-Kostituzzjoni.

2. Li meta invoka artikolu 8 tal-Kap 537 sabiex il-Qorti tal-Appell Kriminali tassumi l-funzjonijiet ta' Qorti tad-Droga u b'digriet tat-3 ta' April 2019, anke hawn inkisirlu dritt fundamentali tiegħu kif imħares minn artikoli 6 u 39 tal-Konvenzjoni u Kostituzzjoni rispettivament.

3. Li l-istqarrijiet ġuramentati tar-rikorrent quddiem il-Maġistrat Inkwirenti fl-1 ta' Ġunju 2013. Anke hawn qed jingħad li ġew leżi d-drttijiet fundamentali tar-rikorrent kif imħarsa mill-artikoli 6 u 39 tal-Konvenzjoni u Kostituzzjoni rispettivament.

4. Li l-Avukat Ġenerali jeżerċita rwoli li huma inkompatibbli ma' xulxin. Jgħid li l-Avukat Ġenerali huwa prosekutur tal-Każ, intimat fil-kawża Kostituzzjonali u fl-istess ħin konsulent tal-Gvern ukoll. Dan għidu b'referenza għall-artikoli 2(2), 2(3) u 2(1) tal-Kap 90 tal-liġijiet ta' Malta. Dan għidu ukoll fil-kuntest ta' dak li jiddisponi l-artikolu 91 tal-Kostituzzjoni. Jidher li r-rikorrent qiegħed isostni li dan huwa bi ksur ta' artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni. Il-Qorti qed tasal għal din il-konkluzjoni peress li r-rikorrent jagħmel referenza għas-Sentenza tal-Qorti Ewropeja fl-ismijiet Borgers -vs- Belgium.

5. Li inkwantu li l-eżami tas-sustanzi ossia droga mertu tal-proċeduri kriminali ma sarux minn laboratorju forensiku akkreditat u dan fit-termini tal-Council Framework Decision 2009/905/Ha li ġiet trasposta fil-liġi Maltija permezz tal-leġislazzjoni Sussidarja 460.31. Minħabba f'hekk ir-rikorrent jilmenta li anke hawn inkissrulu d-drittijiet fundamentali tiegħu kif imħarsa mill-artikoli 6 u 39 tal-Konvenzjoni u Kostituzzjoni rispettivament.

***22.** Il-Qorti ser tgħaddi biex tikkonsidra l-ilmenti tar-rikorrent. Pero, mhux neċessarjament fl-ordni kif elenkati hawn fuq u cioe' fl-ordni kif elenkati mir-rikorrent fir-rikors tiegħu.*

Konsiderazzjonijiet

- Omissis -

<u>*Il-Kap 537 tal-Ligijiet ta' Malta*</u>

***49.** Il-Qorti eżaminat b'reqqa kemm l-atti u kif ukoll il-posizzjoni tal-partijiet inkwantu r-rikorrent jinsisti li l-Qorti tal-Appell Kriminali Superjuri għandha tapplika l-artikolu 8 tal-Kap 537, u dan billi tassumi l-funzjonijiet ta' Qorti ta' Droga u tibgħat l-atti quddiem il-Bord ta' Rijabilitazzjoni ta' Persuni li Nqabdu bid-Droga.*

***50.** Il-Qorti ħasbet fit-tul dwar dan l-ilment u tistqarr li waslet għall-konkluzjoni ta' hawn taħt wara ħafna ħsieb. Minn qari tal-atti li għandha quddiemha din il-Qorti jidhrilha li għandhom jinżammu distinti u separati minn xulxin żewġ argumenti għaliex minn wieħed jiddependi l-ieħor. L-ewwel argument huwa dak dwar (1) jekk artikolu 8 tal-Kap 537 tal-liġijiet ta' Malta (jgħoddx) għall-Qorti tal-Appell Superjuri u t-tieni (2) dwar jekk fl-affermattiv, jirrikorrux l-elementi kollha legali, biex ikunu applikati l-effetti tal-artikolu tal-liġi msemmi, li ma hux dritt awtomatiku, kif ser ikun spjegat aktar 'l isfel.*

51. *Il-Qorti qrat b'mod akkurat, id-digriet tal-Qorti tal-Appell Kriminali tat-3 ta' April 2019 u kif ukoll l-argumenti imressqa mill-Avukat Ġenerali għar-rikors tat-18 ta' Frar 2019. Il-Qorti tara li kemm fid-digriet in kwistjoni u kif ukoll fil-posizzjonijiet li ħadu l-partijiet, dawn iż-żewġ argumenti tqegħdu fl-istess keffa meta ma hux il-każ. Fil-fehma ta' din il-Qorti iż-żewġ argumenti huma għal kollox distinti minn xulxin.*

52. *F'dan l-istadju din il-Qorti tħoss li sabiex l-argumenti taħt eżami jkunu mifhuma jkun utili li d-digriet tal-Qorti tal-Appell Kriminali ikun riprodott kollu kemm hu sabiex jinftiehem aħjar dak li ser ikun osservat aktar 'l isfel:*

> ***"Il-Qorti, DIGRIET DWAR TALBA TAL-APPELLANT CHRISTOPHER BARTOLO BIEX DIN IL-QORTI TASSUMI L-FUNZJONI TA' QORTI TA' DROGA.***
>
> *Rat it-talba tal-appellant Christopher Bartolo kif postulata fir-rikors tieghu tat-18 ta' Frar, 2019 li bih talab lil din il-Qorti tassumi l-funzjoni ta' Qorti dwar id-Droga u tirreferi lill-appellant quddiem il-Bord ta' Riabilitazzjoni ta' Persuni li Nqabdu bid-Droga u dan ai termini tal-artikolu 8 tal-Kap 537 tal-ligijiet ta' Malta;*
>
> *Rat id-digriet taghha tat-18 ta' Frar, 2019 li bih ordnat notifika tar-rikors lill-Avukat Generali bi zmien jumejn ghar-risposta;*
>
> *Rat ir-risposta tal-Avukat Generali prezentata fir-registru ta' din il-Qorti fit-28 ta' Frar 2019 li biha wiegeb li t-talba tar-rikorrent ghandha tkun michud ghar-ragunijiet hemm infraskritti;*
>
> *Rat l-atti processwali;*
>
> *Ikkunsidrat:*
>
> *1. Illi t-talba tar-rikorrenti potenzjalment tirriskontra zewg ostakoli:* ***dik li l-ammont ta' droga in mertu teccedi dak l-ammont ravvizat fil-ligi u li din il-Qorti qua Qorti ta' Appell Kriminali (Sede Superjuri) hija eskluza mill-portata tal-Kapitolu 537;***
>
> *2. Illi ir-rikorrenti qieghed jinvoka l-artikolu 8 tal-Kapitolu 537 tal-ligijiet ta' Malta li bih qorti tista' tintalab tassumi l-funzjonijiet ta' Qorti ta' Droga u tibghat l-atti quddiem il-Bord ta' Riabilitazzjoni ta' Persuni li Nqabdu bid-Droga skond liema procedura, f'kaz li l-Bord jiddikjara lill-persuna akkuzata hielsa mid-dipendenza fuq id-droga, l-Qorti ma tapplikax it-terminu minimu mandatorju ta' prigunerija jew l-esklussjoni tal-applikazjoni tal-ordni ta' probation jew tas-sospensjoni tat-terminu ta' prigunerija;*
>
> *3. Illi akkuzat jista' jinvoka dan id-dritt moghti lilu mill-artikolu 8 skond il-parametri ta' dak l-artikolu li jinkludu inter alia li d-droga mertu tal-kawza ma tkunx in eccezz tal-ammonti indikati fil-Linji Gwida fir-Raba' Skeda tal-Kap 101. Fil-kaz odjern d-droga involuta hija Cannabis u l-ammont indikat fil-Linji Gwida tar-Raba' Skeda ghal-dik id-droga huwa ta' anqas minn 300 gramma. L-ammont ta' droga cannabis misjuba fil-pussess tal-appellant u analizzat mill-Ixjenzat Gowdin*

Sammut (fol 113 et seq atti processwali) huwa ta' 167.52 gramma b'purita' ta' tmienja fil-mija. Gara izda, illi waqt l-interrogatorju, l-appellant kien ammetta li kien jixtri u jbigh droga cannabis fi kwantita' li allura teccedi sew it-300 gramma ndikata fir-Raba' Skeda. Meta tressaq dwar dan kollu, l-appellant kien ametta l-akkuzi kollha migjuba kontra tieghu, kien dikjarat hati u kkundannat ghal-terminu ta' prigunerija ta' hames snin u ghall-multa ta' hmistax-il elf ewro;

4. Minn din is-sentenza l-appellant interpona appell, dak pendenti quddiem din il-Qorti u fil-mori intavola ukoll proceduri ta' natura kostituzzjonali rigwardanti iz-zewg stqarrijiet tieghu li fihom kien stqarr l-involviment tieghu dwar ammonti ta' droga 'l hinn minn dik misjuba fi hwejjgu, il-167 gramma cannabis. Dawk il-proceduri kienu konkluzi b'sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tal-5 t'Ottubru, 2018 fl-ismijiet Christopher Bartolo vs Avukat Generali – Rikors 92/16 JPG bis-segwenti decide;

Ghar-ragunijiet premessi tilqa' l-appell tal-intimat, tirrevoka s-sentenza appellata u minflok, tilqa' l-eccezzjoni tal-intimati in kwantu l-proceduri odjerni huma intempestivi, u tordna, minflok, li biex ma jsehhx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar uzu fil-proceduri kriminali miz-zewg stqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent. (Kopja in atti)

5. L-appellant spjega kif dan il-process jinsab fi stadju ta' appell quddiem din il-Qorti wara sejbien ta' htija mill-Qorti Kriminali u din il-Qorti zzid li l-atti juru illi l-appellant kien misjub hati wara ammissjoni minnu registrata;

6. L-appellant ghalhekk jikkontendi illi huwa issa ghandu jwiegeb biss dwar il-167 gramma cannabis misjub fi hwejjgu u mhux dwar il-kumplament u b'hekk huwa fil-parametri tar-Raba' Skeda, ergo ukoll f'dawk tal-artikolu 8 al-Kap 537;

7. L-appellant jikkontendi ukoll illi bis-sentenza fl-ismijiet Il-Pulizija vs Mario Zammit [Q. Kost 18.7.2017] id-dritt tieghu li jinvoka il-Kapitolu 537 issa huwa ukoll estiz fi stadju ta' appell;

8. Fir-risposta tieghu, l-Avukat Generali josserva illi minkejja l-ordni tal-Qorti Kostituzzjoni sabiex ma jisrx aktar uzu miz-zewg stqarrijiet tal-appellant, ***l-istess appellant kien xehed quddiem il-Magistrat Inkwirenti, Dr. Josette Demicoli, fl-1 ta' Gunju 2013 u qatt ma talab u wisq anqas ottjena l-isfilz ta' dik id-deposizzjoni guramentata.*** *L-Avukat Generali jaghmel referenza ghas-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) fl-ismijiet* ***Il-Pulizija vs Josianne Azzopardi*** *tal-10 ta' Mejju 2017 li f'kaz simili ordnat li oltre li ma jsirx uzu mill-istqarrija tal-akkuzata ma jsirz ukoll uzu mix-xhieda guramentata moghtija mill-akkuzata quddiem Magistrat Inkwirenti. Ir-rimedju kostituzzjonali li ottjena l-appellant odjern huwa differenti ghaliex huwa qatt ma talab u qatt ma inghata rimedju dwar ix-xhieda minnu moghtija quddiem il-Magistrat Inkwirenti. Jigi ghalhekk li l-appellant kien ammetta ghal traffikar ta' droga fuq medda ta' zmien dwar ammonti akbar minn dak ta' 167 gramma cannabis;*

9. Illi in sostenn tal-argument tieghu, l-Avukat Generali ghamel referenza ghas-sentenzi fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Amanda*** *Agius [Q.*

*Kost] 22.2.2013; **Il-Pulizija vs Tyrone Fenech** [Q. Kost] 22.2.2013 u **Il-Pulizija vs Renald Baldacchino** [Q. Kost] 6.2.2015;*

*10. **L-Avukat Generali jopponi ukoll it-talba tar-rikorrent appellant fuq il-premessa illi din il-Qorti ma tistax tassumi l-funzjoni ta' Qorti ta' Droga ghaliex il-Kapitolu 537 ma japplikax ghal din il-Qorti** u in rigward jaghmel zewg osservazzjonijiet. Jargumenta illi is-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Mario Zammit** (citata supra) kienet dwar it-thaddim tal-Kap 537 mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Inferjuri) u mhux mill-Qorti Kriminali jew mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri) bhal fik kaz odjern. Inoltre, ghalkemm l-artikolu 8(6A) tal-Kap 537 jipprovdi li l-Qorti li tassumi din il-funzjoni tista' tkun dik fi grad tal-appell, is-subinciz (1) tal-istess artikolu jipprekludi l-applikabilita' tal-Kap 537 meta r-reat ikun wiehed dwar droga fi kwantita li jissoggetta lill-akkuzat ghal-proceduri quddiem il-Qorti Kriminali;*

Ikkunsidrat:

*11. Illi kif preventivament indikat, it-talba tar-rikorrenti hija **Il-kwistjoni tal-ammont ta' droga involuta hija fil-fatt il-qofol tal-appell pendenti quddiem din il-Qorti rinfaccjata b'dawn iz-zewg ostakoli**, liema appell huwa limitat ghal piena kominata mill-Qorti Kriminali u fejn l-appellant qed jitlob il-konferma tas-sentenza kwantu s-sejbien ta' htija fuq ammissjoni u r-riforma taghha kwantu l-piena;*

*12. Illi dak il-mertu ghad irid ikun deciz u issa fi hdan, minn naha, l-ordni tal-Qorti Kostituzzjonali sabiex ma jisrx aktar uzu mill-istqarrijiet tal-appellant **u minn naha 'l ohra fi hdan l-osservazzjoni tal-Avukat Generali li l-atti processwali jakkludu xhieda guramentata tal-istess appellant quddiem Magistrat Inkwirenti li dwarha ma talab ebda rimedju**;*

13. Illi ghalhekk l-appellant ma jistax awtomatikament jikkonkludi li ghaliex ma jistax isir uzu mill-istqarrijiet tieghu allura l-kwistjoni tirrizolvi ruhha fuq id-droga fattwalment misjuba fill-pussess tieghu u li hi anqas mill-ammont indikat fil-Linji Gwida. Dak il-mertu ghadu sub judice u tali konkluzzjoni da parti tal-appellant hija ghalhekk intempestiva;

14. Dan jorbot ukoll ma' dak li jipprovdi is-subinciz (1) tal-artikolu 8 tal-Kap 537 hawn riprodott in parte:

> *"**8** (1) Meta l-persuna akkuzata hija mixlija b'reat kontra l-ligijiet dwar id-droga fir-rigward ta' kwantita' ta' droga projbita li, irrespettivament mit-tip tad-droga jew mill-purita' ma taqbizs il-kwantita' ta' droga elenkata fil-Linji Gwida li jinsabu fir-Raba' Skeda tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi jew fir-Raba' Skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Profesjonijiet li ghandhom x'jaqsmu maghha bhala <u>kwantita' ta' droga li tindika li l-persuna akkuzata m'ghandhiex tigi riferita ghal proceduri quddiem il-Qorti Kriminali</u> … [sottolinar tal-Qorti]"*

"15. L-ordni tal-Avukat Generali mahrug fit-termini tal-artikolu 22(2) tal-Kapitolu 101 (Dok BCS3 fol 11) kien sabiex l-akkuzat jitressaq quddiem il-Qorti Kriminali u fil-fatt kien processat minn dik l-istess Qorti. Issa jekk id-diskrezzjoni ezercitata mill-Avukat Generali skond il-ligi kif vigenti dak iz-zmien kienitx bazata fuq l-allegat ammont jew le ma taghmel ebda

differenza, f'dan l-istadju, la darba l-istess ammont jissupera dak indikat fil-Linji Gwida anke jekk din hija kwistjoni rimessa ghar-rizoluzzjoni b'sentenza ta' din il-Qorti;

16. Dwar it-tieni ostakolu rigwardanti l-eskluzzjoni ta' din il-Qorti mill-portata tal-Kapitolu 537, tajjeb li jinghadu kelmtejn dwar l-evoluzzjoni ta' dan il-Kap introdott fis-sistema legali taghna bl-Att I tal-2015. Bil-ligi kif originarjament promulgata, il-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Infferjuri) kienet diversi drabi rriteniet fid-digrieti taghha illi bhala Qorti ta' Appell hija eskluza milli tassumi l-funzjonijiet ta' Qorti ta' Droga. Dawk id-decizjonijiet waslu fil-kulmini taghhom wara referenza kostituzzjonali mill-istess Qorti b'ezitu ta' sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali citata supra ***Il-Pulizija vs Mario Zammit*** *u sussegwenti bdil fil-ligi bl-Att XXXII tal-2018 bl-inkluzjoni inter alia tas-subartikolu gdid (6A) tal-artikolu 8 li jindika li qorti tista' tkun ukoll qorti fi grad ta' appell;*

17. Ezaminata s-sentenza Mario Zammit, jemergi dak osservat mill-Avukat Generali, igifieri li Mario Zammit kien misjub hati fuq ammissjoni tieghu stess mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali. Kien fl-istadju tal-appell quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Inferjuri) li dik il-Qorti ghamlet referenza lill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) u meta l-Qorti Kostituzzjonali ddeterminat l-appell minn din tal-ahhar, ikkonkludiet illi n-nuqqas ta' applikabilita' tal-Kapitolu 537 fi stadju ta' appell huwa leziv tad-dritt Konvenzjonali tieghu fl-artikolu 7. Issa, fid-decide taghha, il-Qorti Kostituzzjonali rriteneit illi ladarba bl-intoduzzjoni tal-Att tas-sena 2015, min bhal Mario Zammit kien tressaq quddiem il-Qrati Kriminali akkuzat b'reati konnessi mad-droga u l-proceduri ghadhom pendenti, jista' jekk jikkonkorru c-cirkostanzi indikati fl-Artikolu 8 tal-Att, jibbenefika minn trattament u piena anqas, u l-beneficcju li taghti dik il-ligi ghandu japplika retrospettivament favur Mario Zammit;

18. Issa meta l-Qorti Kostituzzjonali ghamlet referenza ghall-"Qrati Kriminali", certament ma kienitx qed tirreferi ghall-Qorti Kriminali izda logikament ghall-Qorti tal-Magistrati bhal Qorti ta' Gudikatura Kriminali u l-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Inferjuri) ghaliex dak il-kaz kien jitratta propju wiehed migjub quddiem il-Qorti tal-Magistrati u deciz minnha;

19. ***In konkluzzjoni, jekk l-artikolu 8 (1) jeskludi dawk il-kazijiet li huma soggetti ghall-proceduri quddiem il-Qorti Kriminali, isegwi li jeskludi ukoll kull kaz migjub quddiem din il-Qorti mill-Qorti Kriminali****.*

20. Ghal dawn ir-ragunijiet, it-talba tar-rikorrenti kif postulata fir-rikors tieghu tat-18 ta' Frar, 2019 qed tkun michuda." (Emfazi ta' din il-Qorti)"

*"**53.** Kif jirrisulta mill-aħħar paragrafu 19 tad-digriet fuq imsemmi, il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) waslet għall-konklużjoni li artikolu 8(1) tal-Kap 537 tal-liġijiet ta' Malta jeskludi dawk il-każijiet li jkunu qed jinstemgħu mill-Qorti Kriminali għal quddiemha. Għalhekk qablet ma' dak li semma l-Avukat Ġenerali f'dan ir-rigward fir-risposta tiegħu. L-argumenti taż-żewġ naħat għal dawn il-proċeduri jinbtu mir-referenza kostituzzjonali li saret fil-kawża fl-ismijiet il-**Pulizija -vs- Mario Zammit***

li b'konsegwenza tagħha sar tibdil fil-liġi permezz ta' Att XXXII tal-2018 li b'artikolu 6A ipprovdiet ir-rimedju taħt artikolu 8 anke fi stat ta' Appell.

*"**54.** L-argument tal-Avukat Ġenerali li miegħu qablet il-Qorti fid-digriet fuq imsemmi huwa wieħed faċli: Fil-każ ta' Mario Zammit il-Qorti li ddeċidiet il-Kawża kienet il-Qorti tal-Magistrati (Malta) Bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali. Sar appell quddiem il-Qorti Kriminali (Sede Inferjuri) fejn tqanqlet il-kwistjoni kostituzzjonali imsemmija. Il-Qorti kostituzzjonali fis-Sentenza taghha tat-18 ta' Lulju 2017 iddeċidiet hekk:*

> *"Ghar-ragunijiet premessi tilqa' l-appell u tirrispondi ghar-referenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali billi tiddikjara li n-nuqqas tal-applikazzjoni fil-konfront ta' Mario Zammit tal-Artikolu 8 tal-Att numru 1 tas-sena 2005 f'dan l-istadju ta' appell jkun leziv tad-dritt tieghu sancit bl-Artikolu 7 tal-Konvenzjoni".*

55. *L-Avukat Ġenerali f'dawn il-proċeduri jargumenta, illi l-kawża ta' Mario Zammit kienet quddiem l-Appell Kriminali (Inferjuri) mentri dak tar-rikorrent f'din il-Kawża, tajjeb jew ħażin, jirrigwarda appell li jinsab pendenti quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri), ergo artikolu 8 tal-Kap 537 jeskludi lil din il-Qorti. Il-Qorti tfakkar li fil-każ tar-rikorrent l-ordni tal-Avukat Ġenerali maħrug fit-termini tal-artikoli 22(2B) tal-Kap 101 tal-ligijiet ta' Malta (Dok BCS3 fol 11 tal-proċess kriminali) kien, sabiex l-akkużat jitressaq quddiem il-Qorti Kriminali u kwindi. Fid-digriet tagħha l-Qorti tal-Appell Kriminali irraġunat li*

> *"meta l-Qorti Kostituzzjonali ghamlet referenza ghall-"Qrati Kriminali", certament ma kienitx qed tirreferi ghall-Qorti Kriminali izda logikament ghall-Qorti tal-Magistrati bhal Qorti ta' Gudikatura Kriminali u l-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Inferjuri) ghaliex dak il-kaz kien jitratta propju wiehed migjub quddiem il-Qorti tal-Magistrati u deciz minnha".*

56. *Minn naħa tieghu ir-rikorrent f'din il-kawża jargumenta, illi żgur mhux l-ispirtu tal-Kap 537 li persuna li tkun qed twieġeb għall-akkużi quddiem il-Qorti tal-Maġistrati biss għandu jingħata l-benefiċċju tal-liġi artikolu 8 meta jkun qed jintalab quddiem Qorti tal-Appell Kriminali (Inferjuri) mis-sentenza ta' dik il-Qorti. Jinsisti li dan għandu japplika anke quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri).*

57. *Huwa minnu li f'ċirkostanzi bħal dawn, il-Qrati tagħna jirrikorru dejjem għal Sentenzi lokali jew dawk tal-Qorti Ewropeja. Sa fejn jirrigwarda s-sens ta' dak li hu fier f'sens legali (fairness) u l-applikazzjoni tal-prinċipji ta' ġustizzja naturali, li fihom jinkorporaw iż-żewg pilastri legali li fuqhom huma kostruwiti kemm l-artikolu 39 tal-Kostitiuzzjoni u kif ukoll artikolu 6 tal-Konvenzjoni, il-Qrati Ingliżi żviluppaw duttrina estentiva matul iż-żmien. Fiċ-ċirkostanzi tal-każ din il-Qorti tħoss li għandha tagħmel referenza għal bran ta' interess f'Sentenza Ingliza. Fil-Każ ta'* ***Wiseman -vs- Boardman [1971] AC 297*** *intqal hekk:*

> *"For a long time the Courts have, without objection from parliament, supplemented procedure laid down in legislation where they have found that to be necessary for this purpose. But before this unusual kind of power to be exercised it must be clear that* ***the statutory procedure is insufficient to achieve justice and that to require additional steps would frustrate the apparent purpose of the legislation****". (Emfażi ta' din il-Qorti).*

58. *Konformament ma' dan it-tagħlim, fil-Kawża ta' Mario Zammit għal* ***A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*** *fejn il-ġurista Karen Reid issostni, fost affarijiet oħra, illi d-dritt ta' smigħ xieraq ma jiggarantix biss il-korrettezza tas-sentenzi in mertu iżda anke l-aderenza ma' ċerti prinċipji proċedurali li huma konduċenti għall-amministrazzjoni tajba tal-ġustizzja.*

59. *Il-Qorti taqbel mar-rikorrent fir-rigward ta' dan l-ilment. Huwa minnu li l-ilment ta' Mario Zammit kien jirrigwarda kwistjoni li tqanqlet quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali (Inferjuri). Huwa minnu ukoll, li l-Qorti Kostituzzjonali irreferiet għall-Qorti tal-Appell Kriminali u ma hemm ebda dubbju li r-referenza kienet għal dak inferjuri, għax dak kellha quddiemha dik il-Qorti. Iżda b'dana kollu, din il-Qorti hija konvinta, li li kieku l-każ kien jirrigwarda Appell quddiem dik Superjuri, żgur li l-eżitu ma kienx ikun differenti. Fil-fehma ta' din il-Qorti ma hemmx raġunijiet daqstant svarjati minn ottika legali għala r-rimedju li ngħata lil Mario Zammit ma għandux jingħata lir-rikorrent quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri). Il-kompetenza taż-żewġ Qrati ma tbiddel xejn mir-raġunament tal-Qorti Kostituzzjonali fil-każ ta' Mario Zammit.*

60. *Il-Qorti għandha osservazzjoni oħra x'tagħmel. Kemm il-Qorti tal-Appell fid-digriet tagħha tat-3 ta' April 2019 u anke fis-sottomissjonijiet tal-Avukat Ġenerali, inkwantu s-Sentenza Kostituzzjonali fl-ismijiet Christopher Bartolo -vs- Avukat Ġenerali tal-5 ta' Ottubru 2018, jinsistu li biha tħassru biss l-istqarrijiet iżda mhux l-ammissjoni ġuramentata tar-rikorrent quddiem il-Maġistrat Inkwerenti Dr. Josette Demicoli fl-14 ta' Mejju 2013. Di fatti il-Qorti Kostituzzjonali iddeċidiet hekk:*

> *"Ghar-ragunijiet premessi tilqa' l-appell tal-intimat, tirrevoka s-sentenza appellata u minflok, tilqa' l-eccezzjoni tal-intimati in kwantu l-proceduri odjerni huma intempestivi, u tordna, minflok, li biex ma jsehhx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar uzu fil-proceduri kriminali* ***miz-zewg stqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent****. (Kopja in atti)". (Enfażi tal-Qorti).*

61. *F'dan ir-rigward l-Avukat Ġenerali jargumenta li dan ifisser li l-ammissjoni quddiem il-Maġistrat fuq imsemmija baqgħet intatta. Għalhekk kull kunsiderazzjoni ai fini tal-artikolu 8 tal-Kap 537 tal-Liġijiet ta' Malta inkwantu b'tali ammissjoni l-ammont ta' droga misjuba fir-residenza tar-rikorrent teċċedi dik li jippermetti tali artikolu sabiex dak li jkun jibbenifika bil-mod kif qed jitlob ir-rikorrent. Fid-digriet tagħha l-Qorti tal-Appell Kriminali qablet ma' dan ir-ragunament.*

62. *Din il-Qorti ma hux ser tidhol fil-mertu jekk ir-rikorrent jistħoqqlux jibbenefika minn artikolu 8 għaliex din kwistjoni li għad trid taraha l-Qorti [***Adde:*** *tal-Appell Kriminali] u dan kif ser ikun spjegat aktar 'l isfel iżda jrid ikun osservat is-segwenti.* ***L-ammissjoni imsemmija saret fl-14 ta' Mejju 2013. Il-liġi li wasslet għat-tibdil permezz ta' artikolu 6A tal-Kap 537 daħlet fis-seħħ fil-15 ta' April 2015.*** *Dan ifisser li fil-mument tal-ammissjoni quddiem il-Magistrat, ir-rikorrent ma setax ikun jaf b'din il-liġi u dik l-opzjoni ma kienitx tezisti. F'dan ir-rigward fil-każ ta' Mario Zammit il-Qorti Kostituzzjonali osservat is-segwenti:*

> *"Din il-Qorti tibda bl-osservazzjoni li, minkejja li t-termini tar-referenza huma cirkoskritti ghad-dritt ta' smigh xieraq, id-determinazzjoni ta' din il-vertenza tinnecissità li tigi ezaminata l-pozizzjoni legali ta' Mario Zammit fl-ambitu wkoll tad-dritt fundamentali protett bl-artikolu 7 tal-Konvenzjoni. Dan qed jinghad fid-dawl tal-fatt li Mario Zammit kien ammetta ghall-akkuzi migjuba kontra tieghu fis-sena 2004 u ghalhekk ferm qabel ma dahal l-Att fis-sena 2015.* ***Ghalhekk, meta hu ddecieda li jammetti ghall-akkuzi migjuba kontra tieghu, bl-isperanza li l-qorti takkordalu l-minimu tal-piena, huwa ma setax kien jaf li pendenti l-proceduri ser tigi promulgata ligi li tiffavorixxi l-pozizzjoni ta' min kien akkuzat bhalu b'reati konnessi mad-droga****". (Enfażi tal-Qorti).*

63. *Dik il-Qorti applikat il-prinċipju ennunċjat taħt artikolu 8 retrospettivament b'mod konsonanti mal-prinċipju enunċjat f'artikolu 7 tal-Konvenzjoni Ewropeja. Huwa ukoll interessanti, li għalkemm ir-referenza saret biex ikun konstatat jekk kienx hemm ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni, il-Qorti Kostituzzjonali ħasset li de marte propio tikkunsidra jekk kienx hemm ksur taħt artikolu 7 anke jekk ma kienx hemm ksur tal-artikolu 6. Din is-sentenza tibgħat messaġġ ċar, li fil-kamp ta' drittijiet fundamentali tal-bniedem il-Qrati ma għandhomx jikkonsidraw lilhom infushom lebsin ġakketta ta' forza u sigurta li ma jistgħux joħorġu minnha.*

64. *Infatti skont* ***Guide on Article 7 of the European Convention on Human Rights No punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty Updated on 30 April 2021*** *jingħad hekk*

> *"In order to establish whether, for the purposes of Article 7, a law passed after an offence has allegedly been committed is more or less favourable to the accused than the law that was in force at the time of the alleged commission of the offence, regard must be had to the specific circumstances of the case (the principle of concretisation, as opposed to comparing the definitions of the offence in abstracto). If the subsequent law is more severe than the law that was in force at the time of the alleged commission of the offence, it may not be applied".*

65. *Aktar minn hekk il-Qorti hija tal-fehma li d-diskrezzjoni li għandu l-Avukat Ġenerali taħt artikolu 22(2A) tal-Kap 101 tal-liġijiet ta' Malta hija ukoll fattur determinanti fir-rigward ta' dan l-ilment. Il-Qorti tfakkar,*

li fl-eżerċizzju ta' din id-diskrezzjoni l-akkużat ma għandu ebda parteċipazzjoni. Għalhekk, jekk jirbaħ l-argument tal-Avukat Ġenerali, tista' tinħoloq sitwazzjoni fejn b'konsegwenza tal-użu tagħha, persuna tista' tkun imċaħħda milli tirrikorri għall-benefiċċji li joffri l-artikolu 8 tal-Kap 537 tal-Liġijiet ta' Malta. Il-Qorti ma hiex tesprimi lilha nnifisha dwar dan il-poter li għandu l-Avukat Ġenerali, iżda żgur, li huwa argument favur li tali benefiċċju għandu jkun disponibbli għal akkużat anke quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali.

66. *Għalhekk din il-Qorti ma tarax għalfejn ma għandhiex tapplika l-istess raġjunament fil-każ tar-rikorrent bl-istess mod li l-prinċipju kien applikat fil-każ ta' Mario Zammit. Għalhekk sa fejn artikolu 7 tal-Konvenzjoni din il-Qorti tirriskontra ksur ta' dan l-artikolu.*

67. *Il-Qorti tħoss li ġaladarba r-rikorrent għandu dritt li jitlob il-benefiċċju taħt artikolu 8 tal-Kap 537 tal-liġijiet ta' Malta, huwa diffiċli ħafna, li ma ssibx ukoll ksur tal-artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni u artikolu 6(1) minħabba ksur ta' smiegħ xieraq. Dan qed jinghad minħabba mankata opportunita' li jingħata piena anqas severa. Id-dritt ta' smiegħ xieraq ma huwa xejn xieraq jekk dak li jixraq lill-akkużat skont il-liġi jiġi imċaħħad minnu. Id-dritt ta' smiegħ xieraq irid ikun kunsidrat fil-milja kollha tiegħu u mhux fl-għamla skeletali. Dritt imċaħħad huwa nuqqas ta' smiegħ xieraq.*

68. *Fl-aħħar nett il-Qorti tagħmilha ċara, li jekk l-akkużat għandux ikun konċess il-benefiċċju taħt artikolu 8 tal-liġi inkwistjoni ma hux kompitu tal-Qorti. Kull ma qed ikun deċiż hu jekk għandux dritt jitlob dan ir-rimedju. Jekk jissodisfax il-kriterji taħt dik il-liġi hija kwistjoni li trid tiġi deċiza minn dik il-Qorti adita għaldaqshekk, li f'dan il-Każ hija il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri). Kwistjonijiet kollatorali dwar l-ammonti ta' droga biex ikun stabbilit jekk għandux jiġi applikat l-artikolu 8, tispetta lill-Qorti tal-Appell. Kien għalhekk li din il-Qorti fil-bidu li bdiet tittratta dan l-ilment saħqet li dawn huma żewġ punti distinti u separati.*

69. *Tajjeb ukoll li jingħad li l-otteniment ta' benefiċċji li jagħti artikolu 8 ma hux wieħed awtomatiku. Di fatti dan l-istess artikolu jistabilixxi li "il-**Qorti tista'**, wara li tisma' s-sottomissjonijiet magħmula f'isem il-persuna akkużata u f'isem il-prosekuzzjoni u wara li tisma' kull xhud li l-Qorti tqis bħala neċessarju li jinstema', toħroġ digriet li permezz tiegħu l-Qorti tassumi l-funzjoni ta' Qorti dwar id-Droga" (emfazi tal-Qorti).*

70. *Għalhekk sa fejn jirrigwarda dan l-ilment il-Qorti ser tkun qed tilqgħu peress minħabba dak li intqal aktar 'l fuq ġew lezi d-rittijiet fundamentali tar-rikorrent kif imħarsa minn artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni u ta' Artikoli 6(1) u 7 tal-konvenzjoni.*

<u>L-istqarrija ġuramentata</u>

71. *Ir-rikorrent jargumenta, li meta kkonferma bil-ġurament żewg stqarrijiet rispettivament datati 31 ta' Mejju 2013 u l-1 ta' Ġunju 2013*

quddiem il-Maġistrat Josette Demicoli bħala Maġistrat Inkwirenti, it-tnejn rilaxxjati fl-għassa tar-Rabat Għawdex, għandhom ikunu skartati. Jgħid ukoll li fi żmien meta ttieħdulu dawn l-istqarrijiet, il-liġi ma kienetx tipprovdi l-ebda gwida fir-rigward. Skont artikolu 24A(12) tal-Kap 101 tal-liġijiet ta' Malta u artikolu 554 tal-Kodiċi Kriminali, il-Maġistrat għandu l-istess poter ta' Qorti Istruttorja.

72. *L-Avukat Ġenerali għid sewwa li s-Sentenzi tal-Qorti Ewropeja, li l-fatt waħdu li l-persuna li tkun rilaxxjat stqarrija mingħajr ma kkonsultat jew kellha l-avukat magħha għall-interrogatorju ma jġibx miegħu l-effetti li dik l-istqarrija hija difettuża. Huwa minnu li fil-kawża Beuze -vs- il-Belġju, ġie osservat li jrid jittieħed qies tal-proċess fl-intier tiegħu.*

73. *Il-Qorti tiddistingwi bejn każ u każ. Altru għandek persuna li ħlief għall-istqarrija li rrilaxxja ma jkun hemm xejn li jorbtu mar-rejat, u altru meta ikun jidher prima facie jkun hemm biżżejjed provi ċirkostanzjali li mingħajr jew bi stqarrija ta' ammissjoni ikun jidher li bil-probabbalitijiet kollha l-eżitu ser ikun l-istess. Pero' meta l-uniku prova tkun stqarrija biss li tikkulmina f'ammissjoni u li tkun ittieħdet mingħajr l-assistenza ta' avukat, f'din iċ-ċirkostanza għandha tkun eżaminata b'aktar reqqa. Wara kollox kif jissottometti l-istess Avukat Ġenerali confessus pro indicato est, qui quodammodo sua sententiae jiġifieri min jammetti l-ħtija tiegħu quddiem Qorti, huwa stess ikun qiegħed jikkundanna lilu nnifsu u fl-istess waqt jiddetta s-sentenza tiegħu.*

74. *Daqshekk huwa importanti li stqarrija tittieħed bil-garanziji kollha li jħarsu d-drittijiet ta' min ikun qiegħed jirrilaxxja għaliex l-ammissjoni hija wara kollox ir-regina tal-provi. Di fatti Karen Reid fil-ktieb '**A practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights' (Tielet Edizzjoni) f'paġna 70**: "While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall." Iġifieri, prova waħda ottenuta kontra l-liġi, tista' waħedha tikkontamina l-proċess kollu.*

75. *Il-konferma bil-ġurament quddiem il-Maġistrat Josette Demicoli saret mill-akkużat waħdu l-jum ta' qabel u l-oħra fl-istess ġurnata li ġiet presentata formalment u cioe' fl-1 ta' Ġunju 2013. Fl-1 ta' Ġunju 2013 kien assistit minn avukat quddiem il-Maġistrat. Għalhekk quddiem il-Maġistrat Istruttorju kellu l-assistenza ta' avukat. Pero' li jrid jitqies meta kien hemm bżonn din l-assistenza skont il-liġi. Kieku l-avukat li assistih tah parir sabiex ma jikkonfermax bil-ġurament dawk l-istqarrijiet, dawn xorta kienu ser jibqgħu fl-atti. Minn naħa l-oħra li kieku din l-assistenza u aċċess għall-avukat ingħatalu qabel kien ikollu l-għażla infurmata x'għandu jagħmel. F'dan il-każ mingħajr dubbju ikunu ġew sodisfatti r-rekwiżiti tal-liġi.*

76. *Dwar din is-sitwazzjoni kien hemm evoluzzjoni ta' lista twila ta' Sentenzi, kemm lokali u kif ukoll Ewropej. Il-Każ li l-aktar daħal f'dan l-aspett tal-liġi huwa dak tal-**Qorti Ewropea fl-ismijiet Borg v Malta tat-12 ta' Jannar 2016**. F'dan il-każ il-Qorti Ewropeja approfondit il-materja u fost oħrajn kellha dan xi tgħid:*

> *"Early access to a lawyer is one of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies (see Salduz v. Turkey [GC], no. 36391/02, § 54, ECHR 2008).*
>
> *The Court reiterates that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see Salduz, cited above, § 55)".*

77. *Dan kollu huwa raġjunament validu ħafna, iżda l-każ li għandha quddiemha din il-Qorti huwa xi ftit differenti. Il-Qorti tosserva li l-Maġistrat inkwirenti kull ma għamlet kien li qrat **verbatim** iż-żewġ stqarrijiet li kien għadu kemm irrilaxxja lill-Pulizija ftit tas-siegħat qabel ir-rikorrent. Il-Maġistrat ma għamlet ebda mistoqsijiet oħra li ma kienitx fl-istqarrijiet imsemmija. Il-Maġistrat imxiet konformament mal-liġi . Artikolu 24A(12) tal-Kap 101 tal-liġijiet ta' Malta jiddisponi hekk:*

> *"Waqt li tkun qed issir investigazzjoni ta' reat kontra din l-Ordinanza, il-Pulizija Esekuttiva tista' titlob lil maġistrat **biex jisma' bil-ġurament** lil kull persuna li hija taħseb li għandhainformazzjoni dwar dak ir-reat; u l-maġistrat għandu minnufihjisma' lil dik il-persuna bil-ġurament". (Emfażi tal-Qorti).*

78. *Dan ifisser li l-Maġistrat ma hux meħtieġ li jiġbor il-provi għaliex sa dak l-istadju jkunu diġa' inġabru mill-Pulizija. Fost dawn kien hemm iż-żewġ stqarrijiet. Fi ftit kliem, ma sarux stqarrijiet ġodda, iżda kien hemm biss konferma bil-ġurament ta' dawk li diġa' saru. Li kieku r-rikorrent għażel li ma jagħmilx dik il-konferma bil-ġurament, l-istqarrijiet kien jibqalhom il-valur probatarju ta' xorta oħra.*

79. *Il-Qorti qed tipprova tirrinkonċilja l-fatt, fid-dawl ta' dak li ddeċidiet il-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' Ottubru 2018. Dik il-Qorti ordnat, li biex ma jseħħx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar użu*

fil-proċeduri kriminali miż-żewġ stqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent. Fid-dawl ta' din l-ordni, din il-Qorti ma tistax tifhem b'liema tiġbid tal-immaginazzjoni tista' tasal għall-konklużjoni li l-konferma bil-ġurament ta' dawk l-istqarrijiet quddiem il-Maġistrat ma għandhomx ukoll ikunu mwarrbin. Kważi kwazi dan għandu xebħ mal-każ fejn dokument oriġinali jitwarrab iżda mhux il-kopja tiegħu. Il-konferma bil-ġurament hija unikament imsejsa fuq l-istqarrijiet u kwalunkwe ammissjoni kienet ukoll b'konsegwenza tal-istess.

80. *Għalhekk anke f'dan ir-rigward, din il-Qorti ssib li ġew leżi l-artikolu 39(1) u 6(1) tal-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni rispettivament.*

Diskriminazzjoni vis-à-vis il-proċeduri Kostituzzjonali Brian Vella -vs-Avukat Ġenerali.

81. *Il-Qorti tibda biex tiċċara żewġ punti.*

82. *L-ewwel punt: li dan l-ilment ser ikun meqjus independentement minn kull konsiderazzjoni oħra ħlief dawk legali. L-emfażi esaġerata tar-rikorrent, fuq il-fatt, li l-Qorti Kostituzzjonali fiż-żewġ Sentenzi, kemm ta' Brian Vella u dik tiegħu, kienet komposta mill-istess Imħallfin mhux ser tinfluwenza lil din il-Qorti.*

83. *Il-kwistjoni legali li trid tkun eżaminata hija waħda: jekk hux minnu li l-Qorti Kostituzzjonali llediet id-drittijiet tar-rikorrent għar-raġunijiet minnu imsemmija fir-rikors. Is-Sentenzi setgħu ngħataw mill-Qorti Kostituzzjonali f'kull waħda differentement komposta. Mhux daqstant importanti min kienu l-Imħallfin li kkomponewha, daqs kemm hija importanti s-sustanza tal-argumenti legali li qed iressaq ir-rikorrent.*

84. *It-tieni punt: Din il-Qorti trid tagħmilha ċara, li meta tkun adita fil-kompetenza kostituzzjonali tagħha ma teżerċitax poteri daqs li kieku kienet it-tieni Qorti ta' Appell.* ***Din ma hiex Qorti ta' reviżjoni****.*

85. *Għalhekk, ħadd ma għandu jitlaq jiġri bl-ideja li dawn ix-xorta ta' kawżi jistgħu jservu bħala mezz biex jgħaddu mit-tieqa t-tieni appell. Ma hux il-ħsieb ta' din il-Qorti tiddisturba l-apprezzament ta' Sentenzi tal-Qorti tal-Appell, kemm jekk Ċivili jew kriminali, ħlief f'dawk is-sitwazzjonijiet* ***ristrettissimi*** *fejn tassew ikun riskontrat ksur li jemerġi minn Sentenza ta' xi dritt imħares mill-Kostituzzjoni.*

86. *Hija ħasra pero', li s-sistema ta' liġi tagħna ma tipprovdiex il-mezz ta' ritrattazzjoni fil-kamp kriminali bħal ma tagħmel f'dak Ċivili. Kieku f'sistema ta' ritrattazzjoni punti ta' liġi li tassew jistħoqqlu jkun ritrattati jevitaw l-introduzzjoni ta' kawżi Kostituzzjonali inutli. Di piu' sistema bħal din tagħti l-opportunita għat-trattazzjoni meritata ta' xi punt tal-liġi, li mhux neċessarjment ikun jammonta għal xi ksur ta' dritt ta' natura Kostituzzjonali.*

87. *Din il-Qorti kif presjeduta diġa' kellha opportunita' tesprimi lilha nnifisha dwar din sitwazzjoni, jekk mhux simili, żgur komparabbli, ma' dik li qed titqanqal mir-rikorrent f'dan l-ilment (Ara* ***Deċiżjoni tal-Prim Awla [Sede Kostituzzjonali] tat-30 ta' Lulju 2020 fl-ismijiet Elton Gregory Dsane -vs- Avukat tal-Istat*** *ikkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali salv għall-varjazzjoni fir-rimedju,* ***b'Sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali fl-istess ismijiet tal-24 ta' Awwissu 2020****).*

88. *Din is-Sentenza trattat, aktar milli konfliġġenza ta' Sentenzi, l-inkongruwita' ta' pieni inflitti minn żewġ Qrati f'żewġ kawżi fil-każ ta' żewġ persuni b'fatti simili. Fil-każ odjern il-fatti ma humiex simili, iżda ċ-ċirkostanzi ċertament li huma.*

89. *Dwar il-mertu ta' dan l-ilment, il-Qorti tibda biex tosserva li fis-Sentenza tal-****Qorti Kostituzzjonali tal-14 ta' Diċembru 2018 fl-ismijiet Brian Vella -vs- Avukat Ġenerali et****, il-kawża ta' Christopher Bartolo tissemma' mhux wisq mill-Qorti Kostituzzjonali nnifisha, iżda fil-parti l-kbira b'referenza għal dak li qalet l-Ewwel Qorti u x'qalu l-partijiet. Għalkemm ma jistax ikun eskluż li l-fatti specie ta' Christopher Bartolo setgħu kellhom influwenza fuq id-deċiżjoni, huwa fatt ukoll, li fil-****konsiderazzjonijiet tal-Qorti*** *nnifisha ma hemm ebda referenza għal dan.*

90. *Dak li wassal lill-Qorti Kostituzzjonali tiddeċiedi bil-mod kif iddeċidiet, inkwantu si trattava appell mill-piena, jemerġi ċar mill-paragrafu 25 ta' dik is-Sentenza fejn intqal hekk:*

> *"Peress illi l-appell tal-attur quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali huwa biss mill-piena [għal ma hu tar-rikorrent f'dawn il-proceduri. Kumment ta' din il-Qorti] ir-rimedju li aktar huwa xieraq fiċ-ċirkostanzi hu illi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati titħassar u l-proċess kollu jibda mill-ġdid wara li titneħħa mill-inkartament l-istqarrija tal-attur u kull referenza għaliha.* ***Jekk huwa minn dak li jgħid il-konvenut illi hemm provi oħra tal-ħtija tal-attur, indipendenti mill-istqarrija, għax inqabad in flagrante, dan ma huwiex ta' ostakolu għat-tħassir tas-sentenza; anzi, huwa fl-interess tal-ġustizzja li jsir hekk biex is-sejbien ta' ħtija jew nuqqas ta' ħtija tal-attur ikun imsejjes fuq provi li b'ebda mod ma jkunu mtebbgħin bl-illegalità tat-teħid tal-istqarrija u ta' ammissjoni li possibilment setgħet kienet kondizzjonata b'dik l-istqarrija****". (Emfażi tal-Qorti).*

91. *Sabiex dan l-ilment ikun aħjar apprezzat, il-kronoloġija tas-Sentenzi imsemmija għandha ċertu importanza.*

92. *L-ewwel ma ingħatat kienet is-Sentenza tal-Prim Awla (Sede Kostituzzjonali) presjeduta mill-Imħallef Jacqueline Padovani Grima fil-każ ta' Christopher Bartolo datata* ***23 ta' Novembru 2017****. B'dik is-Sentenza, ngħata in grosso modo, ir-rimedju li r-rikorrent f'din il-Kawża qiegħed ifittex li jottjeni.*

93. *Fl-**14 ta' Frar 2018**, ingħatat is-Sentenza tal-Prim Awla ta' Brian Vella presjeduta mill-Imħallef Mark Chetcuti. Huwa important li jingħad, li meta ingħatat din is-Sentenza, l-Appell mill-Avukat Ġenerali mis-Sentenza ta' Christopher Bartolo, kien għadu pendenti.*

94. *Fil-**5 ta' Ottubru 2018** ingħatat is-Sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali fil-każ ta' Christopher Bartolo. Is-Sentenza tal-Prim Istanza tal-Imħallef Jacquline Padovani Grima, ġiet varjata u minflok, ingħata rimedju li r-rikorrent qiegħed jattakka b'dawn il-proċeduri u li qed ikun trattat f'din il-parti ta' din is-Sentenza. Fl-**14 ta' Frar** [recte: **Diċembru**] **2018**, ingħatat is-Sentenza ta' Brian Vella. Għal kuntrarju ta' dak li ġara f'tar-rikorrent, ir-rimedju ukoll ġie varjat, imma din id-darba għal wieħed, li skont ir-rikorrent messu ingħata lilu ukoll, kif fil-fatt hekk kien ingħatalu bis-Sentenza tal-Imħallef Jacqueline Padovani Grima.*

95. *Ma hemm ebda dubbju li meta ngħatat is-Sentenza ta' Brian Vella, il-Qorti tal-Prim Awla kienet diġa' konsapevoli bir-rimedju li kien ottjena Christopher Bartolo, għalkemm dik is-Sentenza kienet taħt appell. Di fatti f'passaġġ tas-Sentenza ta' Brian Vella dik il-Qorti qalet hekk:*

> *"Kwantu għar-referenza li saret għas-sentenza Bartolo v. Avukat Ġenerali deċiża fit-23 ta' Novembru 2017, dina l-kawża ġiet appellata u għadha pendenti quddiem il-Qorti Kostituzzjonali. Inoltre l-fatti f'dak il-każ mhumiex l-istess bħal dan il-każ. **Fil-każ ta' Bartolo dan kien qed ibati minn kondizzjoni medika serja u terminali meta ttieħdet l-istqarrija. F'dan il-każ ir-rikorrent kien f'qagħda ta' saħħa tajba, u kien imgħaġġel biex jeħles mill-aktar fis possibbli biex imur jieħu d-droga."** (Emfażi ta' din il-Qorti).*

96. *Minn dan il-bran wieħed jista' jiddeduċi, li ma kienx għall fatt li Brian Vella kien f'saħħtu, l-eżitu f'dik il-kawża seta' kien mod ieħor u x'aktarx kien ikun simili għal dak li ottjena Christopher Bartolo fis-Sentenza tiegħu tal-Prim Awla. Ir-rimedju li tat dik is-Sentenza kien il-kawża tal-Appell ta' Brian Vella lill-Qorti Kostituzzjonali. Din l-aħħar varjat ir-rimedju għal wieħed favorevoli għall-aħħar għal Brian Vella, indipendentement mill-istat ta' saħħa tiegħu.*

97. *Jirrisulta li f'ċirkostanzi simili għall-aħħar għal dawk ta' Brian Vella, fil-każ ta' Christopher Vella [**Recte:** Bartolo], il-Qorti Kostituzzjonali, minflok ikkonfermat ir-rimedju li akkordatlu mill-ewwel Sentenza, għamlet bil-maqlub. Jidher li r-raġjunament li wassal lil din il-Qorti taħsibha mod ieħor jinsab f'paragrafi 27 sa 28 tas-Sentenza. Għall-aħjar apprezzament qed ikun riprodott dan li ġej:*

> *"27. Fir-rigward tat-tezi tar-rikorrenti li l-kontenut tal-istqarrijiet, skont hu mehuda in vjolazzjoni tad-dritt ta' smigh xieraq tar-rikorrent, kellu effett fuq l-ammissjonijiet tieghu quddiem il-qrati kriminali u stante li f'dak iz-zmien skont hu, **huwa kien fi stat ta' vulnerabbilita`** huwa ma kellux ghazla hlief li jammetti, din it-tezi giet sostnuta mill-ewwel Qorti meta fis-sentenza appellata tghid:*

> *"Meta wiehed iqis x' kienet l-ghazla li kellu quddiemu r-rikorrent, f'mument fejn kien kompletament vulnerbbli ghall-poter tal-Istat waqt li kien qed jissielet ma' kondizzjoni medika severa u terminali, huwa facli jifhem il-ghaliex ghazel li jammetti l-akkuzi migjuba kontra tieghu.* ***Il-Qorti zgur ma tistax tqis illi dan it-tip ta' Hobson's choice jista' jsarraf f'ghazla libera ghar-rikorrent sabiex ammetta l-akkuzi kontra tieghu****."*

28. Din il-Qorti ma taqbel xejn ma' din it-tezi li fil-fehma taghha hija fattwalment u legalment insostenibbli, anke jekk jigi kkonsidrat li huwa minnu li qabel ma ttiehdet l-ewwel stqarrija huwa kien ghadu gej mill-isptar fejn kien qed jiehu trattament mediku u anke jekk l-istqarrijiet jitiqiesu bhala vjolattivi tal-artikolu konvenzjonali fuq citat, dan il-fatt ma jistax idghajjef l-effetti legali tal-ammissjonijiet quddiem il-qrati kriminali meta allura r-rikorrent kien legalment assistit matul dawk il-proceduri. Fil-fehma ta' din il-Qorti jirrizuta car li ***l-ghazla tar-rikorrent li jammetti ghall-akkuzi kienet ittiehdet meta kien legalment assistit u meta wkoll il-qorti kienet tatu zmien sabiex jahsibha sewwa****, fatt li jindika li dik il-qorti kienet qed taghtih l-opportunita` li jirtira l-ammissjoni tieghu; izda ir-rikorrent baqa' jinsisti fuq l-ammissjoni tieghu, ovvjament bi skop li jottjeni mitigazzjoni tal-piena.*

Dawn il-konsiderazzjonijiet huma sorretti ukoll mill-fatt li, meta r-rikorrent kien deher quddiem il-Qorti tal-Magisrati, ***huwa naqas milli jattakka l-validita` tal-istqarrijiet maghmula minnu u kkonfermati minnu bil-gurament quddiem il-magistrat inkwirenti****. Li kieku r-rikorrent verament hass li l-istqarrijiet ittiehdu b'lezjoni tad-drittijiet fondamentali tieghu, kien mistenni li mill-bidu tal-proceduri kriminali meta allura kien legalment assistit, huwa jew jattakka l-validita` tal-istqarrijiet bi proceduri kostituzzjonali jew ma jammettix ghall-akkuzi, izda huwa ghazel it-triq li jammetti, u ma hemm xejn li jsostni t-tezi tieghu li l-ghazla li jammetti ma kinitx wahda libera. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet din il-Qorti tqis bhala gratuwita u mhux sorretta mill-provi l-osservazzjoni tal-ewwel qorti li l-ghazla li r-rikorrent jammetti saret meta huwa kien "kompletament vulnerabbli ghall-poter tal-Istat", anzi din tinsab kontradetta mill-fatt pacifiku li matul il-proceduri kriminali u allura meta ammetta ghall-akkuzi ghal diversi drabi huwa kien dejjem assistit minn avukat." (Emfażi tal-Qorti).*

98. *F'dan l-istadju hemm osservazzjoni fina li trid issir. Trid tinżamm distinzjoni ċara bejn, dak li qalet il-Qorti kieku ma kienx hemm il-każ ta' Brian Vella u l-fatt li kien hemm dan il-Każ. Fl-ewwel każ dak li intqal seta' kien validissimu minn ottika prettament ta' liġi kriminali. Iżda t-tieni każ jippresenta problematika ta' natura għal kollox differenti ta' indole Kostituzzjonali. Fit-tieni każ, indipendentement mill-prinċipji mhux adulterati b'konsiderazzjonijiet oħrajn fil-kamp kriminali, l-argument huwa wieħed intrinsikament Kostituzzjonali.*

99. *Fi ftit kliem, li ma kienx hemm is-Sentenza ta' Brian Vella u jekk niġu f'dan anke ta' Mario Zammit, ir-raġunament tal-Qorti seta' jagħmel ħafna sens quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Imma dak li għandha quddiemha din il-Qorti huwa t-tieni każ. F'dan il-każ din il-Qorti ma hiex tagħmilha bħala Qorti ta' reviżjoni, u għalhekk l-aċċenn li sar aktar 'l fuq f'dan ir-rigward.*

100. *F'dan il-Każ, din il-Qorti ġiet adita fil-kompetenza kostituzzjonali bħala li għandha ġurisdizzjoni oriġinali skond artikolu 46 tal-Kostituzzjoni. Kawżi fejn Sentenzi ġew dikjarati li jiksru d-drittijiet tal-Bniedem kien hemm u għad ikun hemm. Bħal ma partijiet tal-Kostituzzjoni stess jistgħu jilledu d-drittijiet taħt Kap 4 tal-Kostituzzjoni, hekk ukoll Sentenzi ta' dawn il-Qrati.*

101. *Imiss li jkun ikkunsidrat jekk Christopher Bartolo, kienx **fl-istess posizzjoni** ta' Brian Vella u ġiex għalhekk trattat b'mod differenzjali fit-terminu ta' artikolu 14 abbinat mal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Sabiex ikun stabbilit jekk kienx fl-istess posizzjoni, ma jfissirx li l-fatti għandhom ikunu identiċi, bħal fil-każ ta' Gregory Dsane (supra), iżda huwa biżżejjed li jkun hemm somiljanza fiċ-ċirkostanzi mingħajr il-ħtieġa li jkunu bil-fors perfettament identiċi fattwalment.*

102. *Fir-risposta tiegħu l-Avukat tal-Istat iwieġeb li r-rikorrent jilmenta dwar diskriminazzjoni dwar ksur tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni iżda imkien ma jispeċifika ma' liema artikolu tal-konvenzjoni qed jabbinah. Dan qiegħed jingħad fid-dawl, li dan l-artikolu partikulari ma hux maħsub li jkollu esistenza indipendenti daqs li kieku kien dritt fih innifsu, bħal ma huwa tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni.*

103. *Jingħad li "The application of Article 14 – read in conjunction with a substantive provision – does not necessarily presuppose the violation of one of the substantive rights guaranteed by the Convention and to this extent it is autonomous" (ara **Sidabras and Dziautas -vs- Lithuania, 2004, § 38 u Carson** and **Others v. the United Kingdom [GC], 2010, § 63; E.B. -vs- France [GC], 2008, § 47**).*

104. *Dan l-artikolu dejjem presenta numru ta' problemi ta' natura kemm sostanzjali u kif ukoll proċedurali. Din il-Qorti dejjem ħassitha xi ftit perplessa dwar dan l-artikolu fil-kuntest partikolari ta' pajjiżna, fid-dawl ta' dak li tipprovdi l-Kostituzzjoni. Dan jingħad fir-rigward tal-lista espressament eżawrenti tal-kawżi li jistgħu jagħtu lok għal diskriminazzjoni taħt artikolu 45 tal-Kostituzzjoni. Jekk il-Qrati jaddotaw interpretazzjoni ristrettiva ta' l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni, fl-eventwalita' li tkun riskontrata xi diskriminazzjoni li pero' ma tistax tkun abbinata ma' xi ksur ta' xi dritt konvenzjonali, inkunu qegħdin potenzjalment navventuraw f'terren fejn jista' jkollok diskriminazzjoni mhux imħarsa kemm mill-Konvenzjoni u kif mill-Kostituzzjoni. Għalhekk l-individwu jista' jkun li qed jiġi diskriminat, pero' mingħajr rimedju taħt il-liġi.*

105. *Propju minħabba f'hekk kien hemm żvillupp fejn id-diskriminazzjoni waħedha mingħajr il-ħtieġa ta' rabta ma dritt konvenzjonali, xorta ngħatat ħarsien taħt artikolu 14 tal-Konvenzjoni (ara **Sentenzi tal-Qorti Ewropeja fl-ismijiet Sommerfeld -vs- Germany [GC], 2003 u kif ukoll Marckx -vs- Belgium, 1979 u The Belgian linguistic case, 1968**). Kien hemm diversi permutazzjonijiet*

oħrajn dwar kif kien applikat dan l-artikolu, għaliex finalment dak li huwa importanti hu, li l-imweġġa' jirrivendika d-drittijiet tiegħu (ara fost oħrajn ***Sentenzi tal-Qorti Erwopeja fl-ismijiet Bacskowski et -v- Poland, 2007, Aziz -vs- Cyprus, 2004 u Nachova et -vs-Bulgaria [GC], 2005****).*

106. *Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet, l-Qorti eżaminat mill-qrib kemm is-Sentenzi ta' Brian Vella u kif ukoll ta' Christopher Bartolo. Jirrisulta li Brian Vella kien ammetta l-akkużi* ***bħal*** *Christopher Bartolo. Di fatti Brian Vella tressaq quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali u l-istqarrija ntużat bħala prova kontrieh. Fl-1 ta' Lulju 2014,* ***ukoll*** *bħal Christopher Bartolo, ammetta għall-akkużi miġjuba kontrieh. Jgħid illi din l-ammissjoni saret għax: "... mal-għeluq tal-provi tal-prosekuzzjoni ... kien rinfaċċjat b'sitwazzjoni fejn effettivament ma setax jattakka l-validità tal-istqarrija tiegħu. Fil-perjodu in kwistjoni, il-qrati maltin, kemm kostituzzjonali kif ukoll dawk ordinarji, kienu addottaw posizzjoni fejn l-validità ta' stqarrija tiddependi fuq it-test tal-vulnerabbiltà fil-mument meta tingħata l-istqarrija." Din* ***ukoll*** *kienet il-posizzjoni tal-liġi fil-każ ta' Christopher Bartolo fil-mument li rreġistra l-ammissjoni tiegħu.*

107. *Is-somiljanza taċ-ċirkostanzi u tal-punti legali mqanqla fiż-żewġ każijiet hija kważi rifless f'mera. Aktar minn hekk, it-tnejn ammettew meta l-istat tal-liġi esistenti fil-mument ma kienitx dik li hu llum. Di fatti, kif diġa' intqal aktar 'il fuq, b'referenza għal dak li ntqal fil-Kawża ta' Mario Zammit,* ***it-tnejn li huma*** *ma kienux f'posizzjoni li jkunu jaf bit-tibdil tal il-liġi li minnha setgħu jibbenefikaw bis-saħħa ta' artikolu 8 tal-Kap 537. Għalhekk it-tnejn li huma kienu* ***fl-istess posizzjoni*** *fis-sens li ma kellhomx l-għażla li llum joffri dan l-artikolu.*

108. *Il-Qorti Kostituzzjonali fil-każ ta' Brian Vella, akkordat ir-rimedju abbażi tal-fatt li appella mill-piena. Dan għamlu* ***ukoll*** *ir-rikorrent. Fil-każ ta' Brian Vella dik il-Qorti qalet li "jekk huwa minnu dak li jgħid il-konvenut illi hemm provi oħra tal-ħtija tal-attur, indipendenti mill-istqarrija, għax inqabad in flagrante, dan ma huwiex ta' ostakolu għat-tħassir tas-sentenza; anzi, huwa fl-interess tal-ġustizzja li jsir hekk biex is-sejbien ta' ħtija jew nuqqas ta' ħtija tal-attur ikun imsejjes fuq provi li b'ebda mod ma jkunu mtebbgħin bl-illegalità tat-teħid tal-istqarrija u ta' ammissjoni li possibilment setgħet kienet kondizzjonata b'dik l-istqarrija".*

109. *Din l-osservazzjoni hija applikabbli* ***ukoll*** *fil-każ ta' Christopher Bartolo. Fil-każ ta' Christopher Bartolo,* ***l-istess*** *bħal Brian Vella, kien hemm fatti oħra illi setgħu jikkorroboraw l-akkużi, fosthom, il-presenza ta' 169 gramma droga fir-residenza tiegħu. Il-flagranza tal-kummissjoni tar-rejat bis-sejba inkwistjoni hija evidenti* ***anke*** *f'dan il-każ.*

110. *Apparti dan, il-Qorti Kostituzzjonali, bħal donnha irrimproverat lir-rikorrent li ma għamel ebda proċeduri biex jattakka l-validita' tal-istqarrijiet, kif ikkonfermati bil-ġurament quddiem il-Maġistrat. Fil-każ ta' Brian Vella, ħlief għall-fatt li ma kkonfermax bil-ġurament l-istqarrijiet*

tiegħu quddiem il-Maġistrat, jirrisulta, li **anke** *dan ma għamel ebda proċeduri biex jattakka l-validita' tal-istaqarrijiet tiegħu. B'dana kollu, l-Qorti Kostituzzjonali ma trattatx mar-rikorrent* ***bl-istess*** *mod li għamlet ma' Brian Vella.*

111. *Fl-aħħar nett, din il-Qorti jidhrilha li għandha tagħmel osservazzjoni dwar il-prinċipju ta' dak li ġie deskritt bħala "hobson's choice". Filwaqt li fil-każ ta' Brian Vella dan il-prinċipju ma kellu ebda effett avvers, mhux hekk f'dak tar-rikorrent. Dan l-argument ġie evokat l-ewwel darba fil-każ ta' Mario Zammit (supra). F'dak il-każ il-Qorti Kostituzzjonali, fil-kuntest tal-ammissjoni li għamel l-imsemmi Mario Zammit qalet hekk:*

> *"Dan huwa relevanti hafna fil-kaz odjern fejn Mario Zammit, li ma setghex kien jaf b'dak il-beneficcju li issa hu intitolat ghalih retrospettivament, ammetta ghall-akkuzi ghar-raguni fuq spjegata".*

Li riedet tgħid il-Qorti hu, li ma kellu ebda għażla ħlief li jammetti minħabba l-istat tal-liġi kien kif kien. Dan ukoll huwa ekwivalenti għal "hobson's choice". Il-Qorti ma tistax ma tfakkarx, li dan kien il-qalba tal-argument li ultimament wassal biex tinbidel il-liġi fl-2015. Għalhekk is-Sentenza ta' Mario Zammit stabbiliet preċedent ta' importanza partikulari.

112. *Veru li fil-liġijiet Maltin ma jesistix il-prinċipju tal-law of Precedent bħal ma jesisti b'saħħa kbira fil-liġi Ingliża (ara* ***Joseph Xerri nomine vs Brian Clarke", Qorti tal-Kummerċ, 31 ta' Lulju 1969 u Qorti tal-Appell fl-ismijiet Vladimir Formosa -vs- Direttur tas-Servizzi Soċjali tal-4 ta' Mejju 1992).*** *Huwa wkoll minnu li pajjiżna għandu tradizzjoni ta' kodifikazzjoni u li lex scripta semper certa est. Ġie ukoll ritenut li s-Sentenzi nostrani għandhom biss saħħa persważiva.*

113. *Fi ftit kliem, ebda Qorti ma għandha d-dmir li ssegwi bil-fors ennunċjazzjonijiet f'Sentenzi oħrajn. Iżda huwa minnu wkoll, li l-parti kbira tas-Sentenzi tagħna kontinwament u b'mod persistenti jiċċitaw Sentenzi oħrajn biex jissostanzjaw u jassodaw xi prinċipju li fuqu jkunu jridu jsejsu s-Sentenzi tagħhom. B'dana kollu ma jfissirx li dawn il-Qrati għandhom jallontanaw irwieħhom minn prinċipji sani u li jagħmlu sens f'Sentenzi oħrajn. Anzi li jkunu segwiti joħloq ukoll sens ta' ċertezza mhux biss tal-liġi kif tkun applikata iżda wisq aktar ta' ġustizzja. L-uniformita' tas-sentenza hija wkoll parti mill-kunċett wiesgħa taċ-ċertezza tad-dritt.*

114. *Il-prinċipju ennunċjat fil-każ ta' Mario Zammit u li kif jidher, kien segwit fil-każ ta' Brian Vella, ma hux wieħed li għandu jkun skartat, jekk mhux għar-raġunijiet aktar sani u li jagħmlu sens. B'dana kollu, fil-każ ta' Christopher Bartolo, kuntarjament għal każ ta' Brian Zammit, mhux biss kien skartat iżda sewa ta' ħsara għalih tant hu hekk li espressament qalet li "ma taqbel xejn ma din it-tezi" (Ara para 28 tas-Sentenza supra).*

115. *Il-Qorti tfakkar li fil-każ ta' Brian Vella, dan il-punt ukoll tqanqal, tant li fir-rikors promotur tiegħu fost l-aggravji imressqa qal hekk:*

> *"Illi mal-gheluq tal-provi tal-prosekuzzjoni, l-esponenti kien rinfaccjat b'sitwazzjoni fejn effettivament ma setax jattakka l-validita' tal-istqarrija tieghu. Fil-perjodu in kwistjoni, il-Qrati Maltin kemm kostituzzjonali kif ukoll dawk ordinarji, kienu addottaw posizzjoni fejn l-validita' ta' stqarrija tiddependi fuq it-test tal-vulnerabbilta' fil-mument meta tinghata l-istqarrija;*
> *Illi kien propju minhabba dawn ic-cirkostanzi li fis-seduta tal-1 ta' Lulju 2014, l-esponenti ammetta ghall-akkuzi dedotti kontra tieghu."*

116. *Dan il-bran jindika ċar x'kien l-aggravju prinċipali ta' Brian Vella. Li ma kellux għażla ħlief li jammetti, għax altrimenti kien qiegħed jissogra piena akbar u jitlef il-benefiċċju li jakkordalu l-artikolu 22(2B) tal-Kap 101 tal-liġijiet ta' Malta. Allura anke Brian Vella kellu "hobson's choice".*

117. *Għalhekk din il-Qorti, sa fejn jirrigwarda l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni tasal li dan kien tassew leż u miegħu l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Din il-Qorti temmen, li smiegħ xieraq ma jinkludiex biss dawk l-effetti li dejjem sagramentalment jissemmew, iżda jfisser ukoll li l-akkużat ma għandux ikun trattat* ***b'mod differenzjali*** *minn oħrajn fl-****istess posizzjoni****. It-trattament differenzjali fih innifsu huwa ċ-ċaħda tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni. It-trattament jrid ikun mhux ġustifikat, mhux raġjonevoli jew sproporzjonat.*

118. *Għal din il-Qorti, sa fejn jirigwarda dan l-ilment, dawn it-tlett ċirkostanzi jirrikorru. Fiċ-ċirkostanzi din il-Qorti ma tista' qatt issib li kien hemm ksur tal-artikolu 39, għaliex dan qatt ma jista' jkun abbinat mal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni, ġaladarba dan l-ilment qiegħed unikament jintrabat ma ksur ta' artikolu konvenzjonali.*

119. *Fl-aħħar nett il-Qorti trid tipppuntwalizza s-segwenti. Biex tiġi riskontrata diskriminazzjoni, ma hux meħtieġ li t-trattament diskrimintorju jkun imnissel minn għemil volut u intenzjonat. Anke jekk ma tkunx, bħal ma fil-fatt huwa l-każ odjern, dan ma jnaqqas xejn mill-fatt, li xorta jista' iseħħ diskriminazzjoni abbażi tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni*";

4. L-appellant Avukat tal-Istat qajjem **tliet aggravji** mis-sentenza appellata li, fil-qosor, jirrigwardaw (i) dik il-parti tagħha fejn l-ewwel Qorti stħarrġet l-ilmenti tal-appellat dwar l-istqarrijiet li huwa ta lill-Pulizija, meta dwar dan l-istess ilment huwa kien diġa` fetaħ kawża oħra ta' lment dwar

ksur ta' jeddijiet fundamentali u dwarha ngħataw sentenzi mill-Qorti kompetenti fiż-żewġ istanzi (sostanzjalment, dan l-aggravju huwa l-eċċezzjoni tal-ġudikat); (ii) dik il-parti tagħha fejn sabet li r-rikorrent appellat kien ġarrab trattament diskriminatorju bis-sentenza mogħtija minn din il-Qorti fil-5 ta' Ottubru, 2018; u (iii) safejn dik is-sentenza kienet sabet li t-tħaddim tal-Artikolu 8 tal-Kapitolu 537 tal-Liġijiet ta' Malta kien jiksirlu l-jeddijiet tiegħu kif imħarsin fl-Artikoli 6 u 7 tal-Konvenzjoni;

5. L-**ewwel aggravju** tal-appellant jinqasam fi tnejn: fl-ewwel parti, huwa jgħid li l-kwestjoni tal-istqarrijiet magħmula mir-rikorrent appellat kienet ħaġa mistħarrġa fi proċedura mnedija minnu qabel din tallum; u fit-tieni parti, li l-ewwel Qorti ma setgħetx issib li seħħ ksur tal-jedd tal-appellat għal smigħ xieraq qabel ma tqis jekk l-ilment tar-rikorrent appellat kienx tressaq qabel waqtu u għalhekk milqut bl-intempestivita`;

6. Illi fir-rigward ta<u>l-ewwel fergħa ta' dan l-aggravju</u>, l-appellant jgħid li ladarba l-kwestjoni tal-effett tal-istqarrijiet tar-rikorrent appellat kienet il-mertu tal-kawża li huwa kien ressaq fl-2016 wara li stqarr il-ħtija tiegħu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) bħala Qorti Istruttorja kemm fl-2013 u kif ukoll fl-2014 u wara l-ħruġ kontrih tal-Att tal-Akkuża Numru 8/2014 (minn issa 'l hemm imsejħa "l-ewwel kawża kostituzzjonali")[2], l-ewwel Qorti ma kellhiex għalfejn terġa' tistħarreġ din il-kwestjoni. L-

[2] Rik. Nru. 92/16JPG (deċiża mill-ewwel Qorti fit-23 ta' Novembru, 2017, u minn din il-Qorti fil-5 ta' Ottubru, 2018)

appellant jgħid li, bis-sentenza mogħtija minn din il-Qorti f'Ottubru tal-2018 fl-ewwel kawża kostituzzjonali, il-kwestjoni tal-użu fil-kawża kriminali tal-istqarrijiet li l-appellat kien ta lill-Pulizija kienet determinata b'mod li saret ġudikat. B'dik is-sentenza ingħatat l-ordni li l-istqarrijiet li l-appellat kien ta ma jsirx aktar użu minnhom u li saħansitra kopja ta' dik is-sentenza kellha titqiegħed fl-atti tal-imsemmi Att tal-Akkuża sabiex il-Qorti Kriminali tagħraf tirregola ruħha magħha. L-appellant jgħid li l-Qorti tal-Appell Kriminali qieset din il-ħaġa wkoll, tant li fil-provvediment li hija tat fil-15 ta' Jannar, 2020[3], biex ċaħdet talba tar-rikorrent appellat ħalli dik il-Qorti tirreferi l-"kwestjoni kostituzzjonali" lill-qorti kompetenti, irrilevatha u wżatha bħala waħda mir-raġunijiet għaliex ċaħdet dik it-talba;

7. Għal din il-parti tal-ewwel aggravju r-rikorrent appellat jilqa' billi jgħid li, filwaqt li jaqbel li l-effett tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fl-ewwel kawża kostituzzjonali fuq l-istqarrijiet li kien għamel kellha tagħlaq kull kwestjoni dwarhom, "*a skans ta' ekwivoċi kellu jistitwixxi l-proċeduri odjerni*" minħabba li dik is-sentenza tkelmet dwar l-istqarrijiet li huwa ta lill-Pulizija, imma ma semmietx il-konferma tagħhom bil-ġurament tiegħu quddiem il-Maġistrat Inkwirenti f'Ġunju tal-2013. Huwa jisħaq li għalhekk l-ewwel Qorti għamlet sewwa li daħlet f'din il-kwestjoni wkoll għaliex l-istqarrija maħlufa tiegħu kienet għadha tagħmel

---

[3] Ara d-Dokument f'paġ. 299 *et seq* tal-proċess

parti mill-atti tal-Att tal-Akkuża u setgħet titqies bi prova kontrih f'dak li kien imissu jsir fil-proċess;

8. Illi din il-Qorti tqis li din il-parti tal-aggravju tal-Avukat tal-Istat mhix mistħoqqa. Biex jista' jingħad li jkun hemm ġudikat, iridu jikkonkorru l-elementi magħrufa, fosthom l-għoti ta' sentenza li tolqot "*l-eadem res*". Jidher ċar minn qari tal-atti rilevanti tal-ewwel kawża kostituzzjonali, li ż-żewġ sentenzi li ngħataw fil-każ tar-rikorrent appellat kienu jirrigwardaw iż-żewġ stqarrijiet li huwa ta lill-Pulizija fil-31 ta' Mejju, 2013, u fl-1 ta' Ġunju, 2013. Kemm hu hekk, kemm f'atti ġudizzjarji mressqin quddiem il-Qorti Kriminali[4] u kif ukoll f'parti oħra mir-rikors tal-Appell f'din il-kawża, l-Avukat tal-Istat jisħaq li għalkemm is-sentenzi fl-ewwel kawża kostituzzjonali ordnaw li ma jsirx aktar użu tal-istqarrijiet li l-appellat ta lill-Pulizija, xorta waħda hemm prova tal-ħtija tiegħu bl-istqarrija maħlufa li huwa għamel l-għada quddiem il-Maġistrat Inkwirenti. Fil-fehma tal-Qorti, huwa sewwasew dan l-argument tal-appellant li jxejjen l-aggravju – ma hemm l-ebda ġudikat dwar x'kellu jsir mill-istqarrija maħlufa li l-appellat għamel quddiem l-imsemmija Maġistrat;

9. Illi, minbarra dan, mill-atti[5] joħroġ li meta l-appellat ħalef b'ġurament quddiem il-Maġistrat Inkwirenti l-kontenut tal-istqarrijiet li huwa kien ta lill-

[4] Ara r-Risposta tiegħu 20.2.2019 f'paġ. 225 tal-proċess
[5] Ara d-dok. f'paġ. 120 sa 130 tal-proċess

Pulizija, hu kien mgħejjun minn avukat tal-fiduċja tiegħu[6]. Tressaq b'arrest quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) bħala Qorti Istruttorja madwar sagħtejn wara li lill-Pulizija kien tahom it-tieni stqarrija. Imma ma jidhirx li sar xi għamla ta' stħarriġ dwar iċ-ċirkostanzi li taħthom kienu ngħataw l-istqarrijiet lill-Pulizija. Kif joħroġ mill-istess atti, il-konferma bil-ġurament tal-istqarrijiet saret fis-sura solita ritwali fejn l-istqarrijiet jinqraw mill-Maġistrat, u min jagħmilhom jiddikjara jekk kienx qed jikkonfermahom jew le. Huwa minnu li l-Maġistrat wissiet formalment lill-appellat li seta' ma jwiġibx għall-mistoqsijiet li setgħu jsirulu jekk kemm-il darba seta' jinkrimina lilu nnifsu bit-tweġiba. Kulma ntalab jagħmel ir-rikorrent appellat kien li jikkonferma dak li nqaralu minn kull waħda miż-żewġ stqarrijiet;

10. Illi, bħall-ewwel Qorti qabilha, din il-Qorti ssib li qajla jagħmel sens li l-istqarrijiet ma jsirx użu minnhom fil-każ miexi kontra l-appellat (kif din il-Qorti ordnat li kellu jsir fl-ewwel kawża kostituzzjonali), imma mbagħad isir użu mill-istqarrija maħlufa tal-istess stqarrijiet. Iċ-ċirkostanzi li setgħu tebbgħu dawk l-istqarrijiet tebbgħu ukoll l-istqarrija maħlufa. Fil-fehma ta' din il-Qorti u b'mod partikolari minħabba ċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ u tal-aspetti personali tal-appellat, il-fatt waħdu li l-Maġistrat li quddiemha nħalfu l-istqarrijiet hija persuna imparzjali u tirrappreżenta awtorità ġudizzjarja, ma jnaqqas xejn mill-fatt li l-mod kif ittieħdu dawk l-istqarrijiet

[6] Ara d-dok f'paġ. 107 – 8 tal-proċess

ma kienx regolari u l-konferma tagħhom b'ġurament ma jsaffix dik l-irregolarita`, imqar jekk dak li jingħad fihom huwa s-sewwa. Jekk ma jingħad xejn dwar din l-istqarrija maħlufa jkun ifisser li min ma daħalx mill-bieb, qabeż mit-tieqa. Huwa minnu tassew, kif l-appellant jissottometti fir-rikors tal-appell tiegħu, li kien hemm drabi fejn din il-Qorti sabet li l-konferma b'ġurament quddiem il-Maġistrat Inkwirenti tal-istqarrijiet li jkunu saru quddiem il-Pulizija ma kinitx iġġib ksur tal-jedd għal smigħ xieraq bħalma setgħu jġibu l-istqarrijiet infushom. F'uħud minn dawk il-każijiet[7], il-Qorti ordnat it-tneħħija mill-atti tal-istqarrijiet li saru lill-Pulizija, imma mhux ukoll tal-istqarrija maħlufa quddiem il-Maġistrat Inkwirenti. Kif ingħad qabel, il-mod sommarju li bih inħalfu l-istqarrijiet quddiem il-Maġistrat Inkwirenti, flimkien maċ-ċirkostanzi partikolari ta' saħħet l-appellat, ma jagħtux il-garanzija xierqa li dik l-istqarrija maħlufa hija għemil ġdid u ħieles tal-appellat. Għalhekk, din il-Qorti ma jidhrilhiex li jkun sewwa li l-istqarrija maħlufa magħmula mill-appellat quddiem il-Maġistrat Inkwirenti għandha titħalla fl-atti tal-Att tal-Akkuża jew li jsir użu aktar minnha;

11. Illi dan ifisser ukoll li għalkemm jista' jkun li dik l-istqarrija maħlufa ma kisritx diġa` l-jedd fundamentali tal-appellat għal smigħ xieraq (minħabba li l-proċess kontrih għadu mhux mitmum), x'aktarx iġġiblu ksur

---

[7] Ara, b'eżempju, Kost. **22.2.2013** fl-atti tar-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Il-Pulizija v. Amanda Aġius*** §§ 28 – 9; Kost. **22.2.2013** fl-atti tar-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Il-Pulizija (Spett. Josric Mifsud) v. Tyrone Fenech*** §§ 29 – 30; u Kost. **6.2.2015** fl-atti tar-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Il-Pulizija (Spett. Norbert Ċiappara) v. Renald Baldacchino*** §14

ta' dak il-jedd li kieku wieħed kellu jqis dak li tgħid fiha u jimxi fuqha. Għalhekk, il-Qorti qiegħda twarrab din il-parti tal-ewwel aggravju tal-appellant. Għall-Qorti, dan ifisser ukoll li, kif se tirrileva aktar 'il quddiem[8], dan sejjer jeffettwa r-rimedju aħħari li se jingħata lill-appellat;

12. Illi fit-<u>tieni fergħa tal-ewwel aggravju</u> l-appellant jgħid li l-ewwel Qorti sabet li r-rikorrent appellat kien ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq kemm taħt l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni, minħabba u biċ-ċirkostanza tal-imsemmija stqarrija maħlufa. Huwa jgħid li din il-Qorti, fis-sentenza li tat fl-ewwel kawża kostituzzjonali, kienet diġa` ddikjarat li r-rikorrent appellat ma setax jgħid li kien ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq minħabba l-istqarrijiet u l-mod kif ittieħdu. Għalhekk, l-appellant jisħaq li l-ewwel Qorti ma messhiex warrbet l-eċċezzjoni tal-intempestivita` li huwa kien qajjem u sabet li l-appellat kien ġarrab tali ksur. L-appellant ifakkar li l-eċċezzjoni kienet tagħmilha ċara li l-appellat kien ressaq il-każ tiegħu fi stadju "*għal kollox bikri peress li l-proċeduri kriminali kontrih għadhom ma ngħalqux*";

13. Illi l-appellat ma jidhirx li ressaq sottomissjonijiet dwar din il-parti tal-ewwel aggravju, lanqas waqt it-trattazzjoni bil-fomm tal-appell;

---

[8] § 27 *infra*

14. Illi l-Qorti jidhrilha li l-aggravju huwa ġeneralment tajjeb. Tqis ukoll li l-ewwel Qorti ma qisitx formalment l-eċċezzjoni li qajjem l-appellant u, jekk ma ċaħdithiex formalment, jidher li ma laqgħethiex. Bla ma tqis li għandha għalfejn tidħol f'rassenja ta' kunsiderazzjonijiet dwar kif u meta jista' jingħad li azzjoni tressqet qabel waqtha u dwar in-natura tal-eċċezzjoni tal-intempestivita`, din il-Qorti jidhrilha xieraq ittenni li, f'każijiet ta' xejra kostituzzjonali jew konvenzjonali, l-eċċezzjoni tal-intempestivita` tal-azzjoni trid tgħaddi minn għarbiel ifjen. Dan jingħad għaliex azzjoni bħal din ukoll tista' titressaq qabel ma jkun seħħ ksur ta' jedd bħal dan. Fil-każ li għandna quddiemna, il-fatt waħdu li l-intimat eċċipjenti jorbot l-intempestivita` mal-proċeduri li għadhom pendenti kontra r-rikorrent appellat quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali ma jġibx għalhekk biss li din il-kawża tressqet qabel waqtha, għaliex lanqas jista' jingħad li kulma qiegħed jintalab f'din il-kawża se' jkun mistħarreġ f'dawk il-proċeduri;

15. Illi meta wieħed jiġi biex jifhem kif jitħaddem kemm l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u kif ukoll l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni, iridu tabilfors jitqiesu l-fatturi proċesswali partikolari tal-każ, b'mod illi biex wieħed jiddetermina jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smigħ xieraq, wieħed irid iqis il-proċess kollu kemm hu, magħduda magħhom l-imġiba tal-Qorti li tkun, u kif ukoll ta' kif l-interessi tal-persuna mixlija kienu mressqa u mħarsin mill-istess qorti[9]. Wieħed ma jistax u m'għandux jiffoka fuq biċċa

[9] Ara Kost. **4.8.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Fenech v. Avukat Ġenerali*** (Kollez. Vol: **LXXXIII.i.213**)

biss mill-proċess sħiħ ġudizzjarju biex minnu, jekk isib xi nuqqas jew għelt, jasal għall-konklużjoni li tabilfors seħħ ksur tal-jedd tas-smigħ xieraq[10]. F'ċirkostanza bħal din u safejn ma toħroġx prova ta' xi ħsara jew preġudizzju li ma jissewwiex, huwa ndikat u għaqli li l-istħarriġ dwar jekk wieħed ingħatax smigħ xieraq isir wara li jkun intemm il-proċediment li jkun u mhux qabel[11]. Huwa minnu wkoll li wieħed ma jistax jeskludi minn qabel li jista' jkun hemm ċirkostanza proċedurali waħda matul il-proċess ġudizzjarju li taf tkun serja u determinanti biżżejjed biex titlob l-istħarriġ tal-ilment ta' ksur tal-jedd għal smigħ xieraq[12], iżda r-regola tibqa' li jitqies l-*iter* proċedurali kollu[13];

16. Illi hemm ċirkostanza oħra li din il-Qorti tqis li jixraq tikkummenta dwarha. Dan hu l-fatt li din il-Qorti, fis-sentenza mogħtija fl-ewwel kawża kostituzzjonali, diġa` qalet li l-appellat ma ġarrabx ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq kemm taħt l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Bejn iċ-ċirkostanzi ta' dik il-kawża u din li ressaq illum, f'dak li jirrigwarda l-istqarrijiet li huwa għamel, ma sar l-ebda żvilupp u lanqas kien hemm xi bdil. Għalhekk, din il-Qorti ma taqbilx mal-

---

[10] Kost. **18.8.1998** fil-kawża fl-ismijiet ***Pulliċino v. Onor. Prim Ministru et*** (Kollez. Vol: **LXXXII.i.158,** a fol. **225**) ; Kost. **13.3.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Adrian Busietta v. Avukat Ġenerali***

[11] Kost. **22.2.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***Repubblika ta' Malta v. Carmel Camilleri***; u Kost. **31.5.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***Darren Aquilina v. Onor. Prim' Ministru et*** fost oħrajn

[12] Q.E.D.B. **14.1.2020** fil-kawża fl-ismijiet ***Stephens v. Malta (Nru. 3)*** (Applik. Nru. 35989/14) §§ 65, 72 – 4

[13] Ara, b'eżempju, Kost. **29.11.2019** fil-kawża fl-ismijiet ***Avukat Larry Formosa noe v. L-Avukat Ġenerali*** § 21; Kost. **16.12.2019** fil-kawża fl-ismijiet ***Alfred Degiorgio v. L-Avukat Ġenerali et*** (Rik. Nru. 51/18) §§ 15 – 8; u Kost. **20.7.2020** fil-kawża fl-ismijiet ***William Gatt v. Avukat Ġenerali*** §§ 15 – 6

ewwel Qorti fil-kunsiderazzjonijiet magħmulin minnha taħt ir-ras ta' "L-Istqarrija ġuramentata"[14] safejn sabet li l-appellat ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq. Min-naħa l-oħra, bħalma din il-Qorti fis-sentenza tagħha fl-ewwel kawża kostituzzjonali sabet li kien jixraq li ma jsir l-ebda użu ieħor taż-żewġ stqarrijiet li r-rikorrent appellat ta lill-Pulizija, bla ma sabet li kien diġa` ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq, hekk ukoll f'dan il-każ, il-fatt li din il-Qorti jidhrilha li ma għandu jsir l-ebda użu mill-istqarrija maħlufa li l-appellat għamel quddiem il-Maġistrat Inkwirenti, ma jfissirx li dan qiegħed isir għaliex huwa ġarrab ksur ta' dak il-jedd, imma sewwasew biex jitneħħa l-biżgħa li jista' jġarrab ksur bħal dak;

17. Illi għalhekk, din il-parti tal-aggravju qiegħda tintlaqa';

18. Illi **t-tieni aggravju** tal-appellant jirrigwarda l-ilment tar-rikorrent appellat li huwa ġarrab trattament diskriminatorju minħabba l-mod kif din il-Qorti qatgħet il-każ tiegħu fl-ewwel kawża kostituzzjonali. L-appellant jilmenta li l-ewwel Qorti, fis-sentenza appellata, sabet li r-rikorrent appellat kien tabilħaqq ġarrab ksur tal-jedd tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju taħt l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni b'rabta mal-Artikolu 6 tal-istess. L-appellant jgħid li r-rikorrent appellat lanqas seħħlu jorbot l-ilment tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju ma' xi

---

[14] §§ 71 sa 80 tas-sentenza appellata

waħda mir-raġunijiet tajbin maħsuba fl-Artikolu 45 tal-Kostituzzjoni jew fl-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni. Huwa jgħid li, safejn ir-rikorrent appellat isejjes l-ilment tiegħu bi tqabbil ma' dak li din il-Qorti kienet iddeċidiet f'każ ieħor, ir-regola hi li kull każ irid jitqies skont iċ-ċirkostanzi partikolari tiegħu u wieħed ma jistax jaqbad u jħares biss lejn il-parti deċiżorja ta' kawża oħra u jkejjel magħha bla ma jara x'kienu ċ-ċirkostanzi li wasslu lil qorti tiddeċiedi mod f'kawża u mod ieħor f'kawża oħra. Huwa jżid jgħid li ċirkostanza partikolari fil-każ kriminali tar-rikorrent appellat hija l-ammissjoni tiegħu mtennija bosta drabi u sa minn stadju bikri tal-proċediment li, bis-saħħa tagħha, aċċetta l-ħtija tiegħu dwar dak li kien mixli bih u rebaħ il-benefiċċju ta' piena mnaqqsa fis-sentenza li ngħatatlu mill-Qorti Kriminali. Temm jgħid li, filwaqt li l-allegazzjoni ta' sentenzi li ma jaqblux ma' xulxin ma jnissilx ksur tal-jedd li ma jingħatax trattament diskriminatorju, ma jeżisti l-ebda jedd fundamentali li l-kawżi għandhom jinqatgħu dejjem bl-istess mod u f'kull każ;

19. L-appellat jilqa' għal dan l-aggravju billi jgħid li wieħed mill-aspetti ewlenin fis-saltna tad-dritt hu f'każijiet l-istess jew li jixxiebhu, it-trattament mogħti jkun l-istess. Huwa jisħaq li l-każ tiegħu u dak ta' Brian Vella kienu l-istess fil-fattispeċi tagħhom u kien mistenni li jingħataw l-istess trattament. Huwa jgħid li bħalma din il-Qorti ħassret is-sentenza li l-Qorti Kriminali kienet tat fil-każ ta' Vella, hekk ukoll kien imissha għamlet fil-każ tiegħu. Itenni li d-diskriminazzjoni li ġarrab ġejja mill-fatt li fiż-żewġ

sentenzi li tat din il-Qorti fil-każ tiegħu u f'dak ta' Brian Vella – minkejja li mogħtijin f'medda ta' ftit ġimgħat minn xulxin u magħmula mill-istess imħallfin – "*hemm kuntrast qawwi fid-deċiżjonijiet meħudha*" li "*tikkostitwixxi diskriminazzjoni lampanti*". F'dan il-qafas, huwa jħoss li "*l-fatt ċarissimu illi ż-żewġ każijiet identiċi ġew trattati mill-istess Qorti identikament komposta, b'mod differenti, fi spazju ta' ftit ġranet...*" huwa xhieda ta' trattament diskriminatorju bi ħsara għalih, għaliex meta wieħed jifli r-raġunament magħmul fiż-żewġ sentenzi ma jsib imkien xi raġuni li turi għaliex każ kien deċiż mod u l-każ tiegħu nqata' mod ieħor. L-appellat imbagħad jgħaddi biex jagħti seba' (7) ċirkostanzi meħuda miż-żewġ każi (tiegħu u ta' Brian Vella) biex juri x-xebh li jgħid li kien hemm bejniethom. Huwa jtemm jgħid li, filwaqt li nuqqas ta' qbil f'sentenzi mogħtijin jew fil-każistika ta' sentenzi mogħtija minn qrati nazzjonali hija xi ħaġa mistennija f'kull ordinament ġuridiku, iċ-ċertezza tad-dritt u l-konsistenza fid-deċiżjonijiet hija waħda mill-attributi ta' ħarsien tal-jedd għal smigħ xieraq u dan huwa mistenni aktar u aktar mill-ogħla Qorti fil-pajjiż;

20. Illi l-Qorti tqis li huwa ċar li l-ilment tar-rikorrent appellat dwar ksur tal-jedd tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju jintrabat għal kollox mat-tqabbil tal-każ tiegħu ma' dak ta' Brian Vella. Għalhekk, biex din il-Qorti tistħarreġ sewwa dan l-aggravju jeħtiġilha żżomm quddiem għajnejha żewġ ċirkostanzi partikolari. Fl-ewwel lok, is-sentenza mogħtija minn din il-Qorti fl-ewwel kawża kostituzzjonali tar-rikorrent

appellat ingħatat qabel dik li din il-Qorti tat fil-każ ta' Brian Vella. Fit-tieni lok, ir-rimedji mitluba mir-rikorrent appellat fl-ewwel kawża kostituzzjonali ma kinux l-istess bħal dawk li talab Brian Vella fil-kawża tiegħu. Ir-rikorrent appellat sejjes dan l-ilment tiegħu kemm fuq l-Artikolu 45 tal-Kostituzzjoni u kif ukoll fuq l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni, b'rabta mal-Artikolu 6 tagħha;

Illi għal dak li jirrigwarda l-ilment tal-appellat dwar il-ksur tal-jedd tiegħu taħt l-Artikolu 45 tal-Kostituzzjoni, jingħad mill-ewwel li din il-Qorti tagħraf il-limiti li taħthom jista' jinstab ksur tal-jedd imħares f'dak l-Artikolu għal dawk il-kontinġenzi espressament imsemmija fih. Il-Kostituzzjoni tgħid li l-ebda liġi m'għandha tagħmel xi dispożizzjoni li tkun diskriminatorja sew fiha nnifisha jew fl-effetti tagħha[15]. Daqstant ieħor tgħid li ħadd m'għandu jiġi trattat b'mod diskriminatorju minn xi persuna li taġixxi bis-saħħa ta' xi liġi miktuba jew fil-qadi ta' funzjonijiet ta' xi kariga pubblika jew xi awtorita` pubblika[16]. Ikun diskriminatorju kontra dak l-artikolu kull trattament differenti li jingħata lil persuni differenti u li jkun attribwibbli għal kollox jew prinċipalment għad-deskrizzjoni tagħhom rispettiva skont ir-razza, post ta' oriġini, opinjonijiet politiċi, kulur, fidi jew sess li minħabba fihom persuni ta' deskrizzjoni waħda bħal dawn ikunu suġġetti għal inkapaċitajiet jew restrizzjonijiet li persuni ta' deskrizzjoni oħra bħal dawn ma jkunux suġġetti għalihom jew ikunu mogħtija privileġġi jew vantaġġi li ma jkunux

---

[15] Art. 45(1) Kost
[16] Art. 45(2) Kost

mogħtija lil persuni ta' deskrizzjoni oħra bħal dawn[17]. Tgħid ukoll li l-ebda diskrezzjoni dwar għemil, tmexxija jew nuqqas ta' tkomplija ta' proċeduri ċivili jew kriminali f'xi qorti li xi persuna jkollha skont il-Kostituzzjoni nfisha jew xi liġi oħra ma titqies li tmur kontra l-jedd li dik il-persuna ma ġġarrabx diskriminazzjoni[18];

21. Min-naħa l-oħra, fl-Artikolu 14 tagħha l-Konvenzjoni trid li t-tgawdija tad-drittijiet u tal-libertajiet kontemplati fiha tkun assigurata bla diskriminazzjoni għal kull raġuni bħalma huma s-sess, razza, kulur, lingwa, reliġjon, opinjoni politika jew opinjoni oħra, oriġini nazzjonali jew soċjali, assoċjazzjoni ma' minoranza nazzjonali, proprjeta`, twelid jew *status* ieħor;

22. Illum il-ġurnata huwa stabbilit sewwa li biex jitqies li jkun ingħata trattament diskriminatorju kontra persuna jeħtieġ jirriżulta li (a) jkun ingħata lil dik il-persuna trattament differenti minn dak mogħti lil persuna jew għadd ta' persuni oħrajn (b) li jkunu fl-istess qagħda jew waħda li tixxiebah magħha, (ċ) u dan it-trattament differenti ma jkunx oġġettivament jew raġonevolment mistħoqq jew (d) jekk f'dak it-trattament tkun nieqsa l-proporzjonalità bejn l-għan mixtieq u l-mezz użat[19]. Iżda hekk kif il-parti mġarrba turi li ngħatat trattament differenti,

[17] Art. 45(3) Kost
[18] Art. 45(8)
[19] Ara P.A. (Kost.) TM **26.2.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Albert Paċe Cole v. Chairman Maltacom p.l.c. et*** (konfermata minn din il-Qorti fil-**25.4.2005**)

jaqa' d-dmir fuq l-Istat li juri li tali trattament kien mistħoqq[20]. F'dan ir-rigward jingħad li "*There is a shifting burden of proof in the area of discrimination. The general principle affirmanti incumbit probatio (he or she who alleges something must prove that allegation) is therefore not applied in a rigorous manner. The initial burden, of course, falls upon the applicant to establish that there is a difference in treatment. Once this has been done, the burden moves to the government, where the responsibility is to demonstrate that the measure in question was justified*"[21];

23. Illi l-Qorti tqis ukoll li biex jinsab ksur tal-jedd li ma jingħatax trattament diskriminatorju taħt l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni, mhux meħtieġ li wieħed juri li t-trattament diskriminatorju kien maħsub jew intenzjonat biex iġib ħsara lil dak li jkun. Minbarra dan, it-tixbih jew tqabbil, għall-għanijiet tad-determinazzjoni jekk ingħatax jew le trattament diskriminatorju li jwassal għall-ksur ta' jedd fundamentali, irid isir ma' persuni jew kategoriji li jinsabu fl-istess qagħda[22];

---

[20] Q.E.D.B. (GC) **7.11.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***Vallianatos et v. Greċja*** (Applik. Nru. 29381/09) § 85 u Q.E.D.B. **22.3.2016** fil-kawża fl-ismijiet ***Guberina v. Kroazja*** (Applik. Nru. 23682/13) § 74

[21] W A Schabas The European Convention on Human Rights: A Commentary (O.U.P 2015) pġ. 570

[22] Kost. **9.2.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Grech et v. Il-Ministru Responsabbli mill-Familja u s-Solidarjetà Soċjali et.***; u Kost. **24.6.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Enrichetta Bianchi et v. Avukat Ġenerali et***

24. Illi, fis-sentenza appellata, l-ewwel Qorti għamlet sewwa li saħqet mill-bidunett li bl-istħarriġ tagħha tal-ilment tar-rikorrent appellat dwar trattament diskriminatorju ma kinitx se tidħol biex tirrevedi d-deċiżjoni li din il-Qorti tat fl-ewwel kawża kostituzzjonali tal-appellat[23]. Madankollu, sabet ukoll li l-fatti tal-każ tal-appellat u dawk fil-każ ta' Brian Vella "*ma humiex simili*" għalkemm iċ-ċirkostanzi, fil-fehma tagħha, "*ċertament li huma*"[24]. Din l-istess fehma toħroġ ukoll mis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-ewwel istanza fil-każ ta' Brian Vella. Fil-fehma ta' din il-Qorti, dawn iż-żewġ kostatazzjonijiet jinċidu mhux ftit fuq is-siwi tal-ilment ta' trattament diskriminatorju, l-aktar fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet legali dwar it-tifsira u t-tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-liġi dwar trattament diskriminatorju kemm taħt il-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt il-Konvenzjoni. Is-seba' ċirkostanzi li fuqhom l-appellat ixebbah liż-żewġ każijiet (tiegħu u ta' Brian Vella) ma jinkwadrawx iċ-ċirkostanzi kollha rilevanti li din il-Qorti kellha tqis hi u tara jekk kellhiex tagħti l-istess rimedju fiż-żewġ kawżi. B'żieda ma' dan, kif irrilevat aktar qabel[25], fl-għoti tas-sentenza fl-ewwel kawża kostituzzjonali tal-appellat, din il-Qorti ma kellhiex id-deċiżjoni fil-każ ta' Brian Vella ma' xiex tqabbel sewwasew għaliex ma kinitx għadha tat is-sentenza tagħha fl-appell li tressaq mill-istess Vella. Għalhekk ukoll, wieħed isib li meta ngħatat is-sentenza minn din il-Qorti fl-ewwel kawża kostituzzjonali mressqa mir-rikorrent appellat, ma kienx hemm tqabbil

---

[23] §§ 82 sa 85 tas-sentenza appellata
[24] §88 tas-sentenza appellata
[25] § 20 *supra*

x’isir. Jifdal li din il-Qorti issa tqis jekk, minkejja n-nuqqas ta’ komparatur, is-sentenza mogħtija fil-5 ta’ Ottubru, 2018, fl-ewwel kawża kostituzzjonali tal-appellat kinitx nieqsa minn proporzjonalita` bejn l-għan mixtieq u l-mezz użat;

25. Illi din il-Qorti tqis li l-motivazzjonijiet rilevanti mogħtijin fl-imsemmija sentenza[26] juru li, fiċ-ċirkostanzi ta’ dak il-każ tal-appellat, l-ammissjoni tiegħu għall-akkużi ma kinitx kundizzjonata mill-fatt li kien ta l-istqarrijiet tiegħu lill-Pulizija. Din il-Qorti ssib li dawk il-kunsiderazzjonijiet la kienu irraġonevoli u lanqas sproporzjonati. Kienu jaqblu wkoll ma’ sentenzi u deċiżjonijiet li ngħataw qabel mill-qrati ta’ kompetenza kostituzzjonali. Il-konsegwenza loġika li toħroġ minn dawk il-kunsiderazzjonijiet kienet tfisser li l-appellat kien aċċetta l-ħtija tiegħu dwar l-akkużi mressqa kontrih minn jeddu u fuq medda sostanzjali ta’ żmien li matulha kellu żmien biżżejjed biex jerġa’ lura u, fuq kollox, mgħejjun kif kien minn avukat tal-fiduċja tiegħu, b’għarfien tal-iżviluppi ġurisprudenzjali li kienu qegħdin iseħħu f’Malta u barra dwar il-ħsara li l-istqarrijiet li kien ta setgħu jkollhom fuq il-jedd tiegħu għal smigħ xieraq. Minħabba f’hekk, din il-Qorti ma taqbilx mal-kunsiderazzjonijiet magħmulin f’dan ir-rigward mill-ewwel Qorti fis-sentenza appellata;

[26] Ara §§ 27 – 9 tal-imsemmija sentenza

26. Illi fid-dawl ta' dan kollu, din il-Qorti tasal għall-fehma li l-appellat ma weriex li ġarrab ebda ksur tal-jedd tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju la taħt il-Kostituzzjoni u lanqas taħt il-Konvenzjoni, u għalhekk dan it-tieni aggravju jistħoqqlu jintlaqa';

27. Illi, qabel ma l-Qorti tgħaddi 'l quddiem u wkoll fid-dawl ta' dak li l-appellant qal dwar it-tieni aggravju tiegħu (li għadu kemm intlaqa'), jidhrilha xieraq li tgħid li jekk inhu minnu li l-ammissjonijiet ripetuti li l-appellat għamel qabel ma fetaħ l-ewwel kawża kostituzzjonali tiegħu ma kinux imġiegħla, dan xorta waħda jaf jolqot dak li ġara bl-għoti tas-sentenza tas-27 ta' April, 2017, mill-Qorti Kriminali. Dik is-sentenza ngħatat wara li l-appellat kien ressaq l-ewwel kawża kostituzzjonali tiegħu, imma qabel ma ngħatat is-sentenza tal-ewwel Qorti fl-imsemmija kawża kostituzzjonali. Meta ngħatat is-sentenza ta' din il-Qorti fil-5 ta' Ottubru, 2018, il-każ kriminali kontra l-appellat kien fl-istadju tas-smigħ tal-appell tiegħu mis-sentenza tal-2017, quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali, kif għadu sallum. Ladarba bis-sentenza tal-5 ta' Ottubru, 2018, fl-ewwel kawża kostituzzjonali, din il-Qorti ordnat "*li ma jsirx aktar użu fil-proċeduri kriminali miż-żewġ stqarrijiet rilaxati mir-rikorrent*", hekk ukoll m'għandux isir użu mill-istqarrija maħlufa li l-appellat għamel quddiem il-Maġistrat Inkwirenti (ladarba l-appell tal-Avukat tal-Istat f'dan ir-rigward mhux qed jintlaqa');

28. Illi kif qalet din il-Qorti fis-sentenza tagħha tal-5 ta' Ottubru, 2018, huwa ċar li l-istqarrijiet li ta l-appellat lill-Pulizija se jkollhom u kellhom impatt fil-proċeduri kriminali u l-eżitu tagħhom[27]. Mela dak li jgħodd għall-imsemmija stqarrijiet u l-użu li seta' jsir minnhom f'dawk il-proċeduri, issa, bis-saħħa ta' dak li qiegħed ikun deċiż f'din is-sentenza, jgħodd ukoll għall-istqarrija maħlufa mill-appellat quddiem il-Maġistrat Inkwirenti. Ukoll jekk l-imsemmi mpatt ma jolqotx l-ammissjonijiet li huwa għamel u tenna fuq medda ta' żmien matul il-proċeduri msemmija sa ma nħareġ l-Att tal-Akkuża (bit-tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 392B(1) u (4) tal-Kodiċi Kriminali), il-fatt li seta' jsir użu mill-istqarrija maħlufa kien jaf joħloq ħsara lill-appellat. Kemm hu hekk, joħroġ ċar minn qari mqar ħafif tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali fis-27 ta' April, 2017, li ħafna mill-kunsiderazzjonijiet magħmulin minn dik il-Qorti hija u tkejjel il-piena li kellha tagħti lill-appellat akkużat, kienu jsemmu l-imsemmija stqarrijiet u dak li jingħad fihom;

29. Illi għalhekk din il-Qorti tqis li, ladarba b'din is-sentenza se tagħti r-rimedju li lanqas ma jmissu jsir użu aktar tal-istqarrija maħlufa mir-rikorrent appellat quddiem il-Maġistrat Inkwirenti, hekk ukoll għandha tagħti rimedju għat-tħassir tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali safejn jirrigwardaw il-kunsiderazzjonijiet li saru fiha dwar dak li l-akkużat stqarr qabel ma irreġistra għal aktar minn darba l-ammissjoni tiegħu għall-

[27] Ara §§ 36 – 7 tal-imsemmija sentenza

akkużi mressqa. Ladarba ngħad li hemm provi oħrajn li fuqhom il-Qorti Kriminali tista' tikkalibra l-piena li għandha tingħata lill-appellat, ikun xieraq u konformi ma' dak deċiż minn din il-Qorti (kemm fis-sentenza tal-ewwel kawża kostituzzjonali u kif ukoll f'din) li dak il-kejl isir fuq is-saħħa tal-provi l-oħrajn imsemmija, bla ma b'hekk jittiefes il-jedd tal-appellat għal smigħ xieraq minħabba l-istqarrijiet li huwa ta;

30. Illi fid-dawl ta' din il-kunsiderazzjoni, il-Qorti jidhrilha li ma hemm l-ebda ħtieġa li tqis it-**tielet aggravju** mressaq mill-appellant Avukat tal-Istat, ladarba l-atti tal-proċess kriminali se jerġgħu jintbagħtu lill-Qorti ta' kompetenza kriminali bis-saħħa ta' dak li l-Qorti se tordna aktar 'il quddiem fil-parti deċiżorja ta' din is-sentenza. Il-każ mhux se jibqa' aktar quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali u għaldaqstant l-ilment imqajjem mir-rikorrent appellat li ġarrab ksur tal-jeddijiet tiegħu taħt l-Artikoli 6 u/jew 7 tal-Konvenzjoni minħabba li dik il-Qorti ma tistax tinbidel għall-funzjonijiet ta' Qorti tad-Droga se jkun eżawrit. Il-Qorti tgħid biss li t-tħaddim tal-Artikolu 8 tal-Kapitolu 537 tal-Liġijiet ta' Malta jiddependi minn ċerti kundizzjonijiet ċari espressi mil-liġi nnifisha u dawk il-kundizzjonijiet jaqgħu fid-diskrezzjoni mogħtija lil-leġislatur u ma jikkostitwux ksur tal-jedd għal smigħ xieraq[28];

---

[28] Kost. **31.8.2021** fl-atti tar-Riferenza Kostituzzjonali fl-ismijiet ***Il-Pulizija (Spett. Denis Theuma) v. Andrè Falzon et*** §§ 12 – 8

Decide:

31. Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-appell imressaq mill-appellant Avukat tal-Istat f'dik il-parti tal-ewwel aggravju li tirrigwarda l-eċċezzjoni tiegħu li l-azzjoni attriċi safejn tirrigwarda l-ksur tal-jedd għal smigħ xieraq tressqet qabel waqtha u fit-tieni aggravju safejn jirrigwarda s-sejbien mill-ewwel Qorti li r-rikorrent appellat ġarrab ksur tal-jedd tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju, imma **tiċħad l-appell** tiegħu fil-bqija; u qiegħda għalhekk:

Tirriforma s-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) fit-22 ta' Ġunju, 2021, fil-kawża fl-ismijiet premessi billi:

(i) **Tikkonfermaha** safejn ċaħdet it-talbiet tar-rikorrent dwar id-direttivi rigward l-akkreditament tal-laboratorji, dwar ir-rwoli diversi tal-Avukat Ġenerali u dwar il-kap tal-ispejjeż;

(ii) **Tħassarha** safejn sabet li r-rikorrent ġarrab ksur tal-jedd tiegħu li ma jingħatax trattament diskriminatorju u safejn sabet li hu ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq dwar l-istqarrija maħlufa;

(iii) **Tiddikjara** li l-ilment tar-rikorrent dwar it-tħaddim tal-Artikolu 8 tal-Kapitolu 537 tal-Liġijiet ta' Malta huwa eżawrit b'dak li se jingħad aktar 'il quddiem; u

(iv) **Tordna** li, biex ma jseħħx ksur tal-jeddijiet tar-rikorrent, ma jsirx aktar użu fil-proċeduri kriminali mill-istqarrija maħlufa li huwa wettaq quddiem il-Maġistrat Inkwirenti, tħassar is-sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali fis-27 ta' April, 2017, u li r-rikorrent jitqiegħed fl-istat li kienu dawk il-proċeduri sa qabel ma ngħatat l-imsemmija sentenza mill-Qorti Kriminali; u

Tordna li l-**ispejjeż** tal-appell jinqasmu kwantu għal żewġ-terzi ($^{2}/_{3}$) mill-appellant Avukat tal-Istat u l-bqija ($^{1}/_{3}$) mir-rikorrent appellat.

Joseph R. Micallef President	Tonio Mallia Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
da